4/170
Aprilie 2017
Anul XIV

Cafeneaua literară

Câștigătorii Concursului Național de Poezie de Dragoste *Leoaică tânără, iubirea...*, ediția a XVII-a

supliment **ARTE POETICE**

- Virgil DIACONU: Este posibilă şcoala de poezie?
- Nina VASILE: Atelierul de creație *Poezia în viață* și *Calea poeziei* sau poezia dincolo de versuri
- Gérard PFISTER: M de la Muzică. A ca Afirmaţie

Vrăji și intrigi fanariote, la Biblioteca Județeană Argeș

Absolut specială ca scriitură, cu o imaginaţie care te lasă fără grai, numai ochi și urechi, prozatoarea **Doina Ruști** și-a răsfăţat cititorii de la Piteşti – marţi, 14 martie, la Biblioteca Judeţeană Argeş – cu romanul recent **Mâţa Vinerii** (Editura Polirom). Autoarea plonjează în inima Bucureştiului de la sfârșitul secolului 18 – nu este prima dată, a făcut-o cu succes şi în 2015, cu *Manuscrisul fanariot* – reuşind o carte pe care critica a calificat-o ca policier-vintage sau, mai aproape de spiritul prezentului, fantasy fanariot.

În fapt, Doina Ruşti pleacă de la documente studiate cu minuţie, de la fapte de viaţă şi de la persoane în carne şi oase odinioară, de la o istorie cu multă risipă de destine, alegând să sufle peste ea pulberea superstiţiilor de tot felul – reţetare de vrăji, elixire, parole magice, mirosuri care mai de care, trucuri, chiar şi o Carte Neagră a Bucatelor, o Constituţie altfel a lumii invizibile, năucitor de savuroasă. Doina Ruşti a povestit cum i-a căzut în mână, la Sighişoara, un document în care sta scris că o femeie îşi acuza vecina de vrăjitorie în toată puterea cuvântului, spunea că a transformat-o în mâţă, la vremea aceea nu se uzita cuvântul ”pisică”, şi că mâţă a fost timp de o oră. A adăugat şi amănuntul că ea, Doina Ruşti, e născută vinerea, cele două fire cu potenţial narativ împletindu-se cu bizara întâmplare, trăită la Leipzig, atunci când, participantă la un simpozion, n-a putut, sub nicio formă, să-şi aducă aminte de cuvântul „pisică”. Iată ce s-a aflat la baza intrigii.

Peste toate acestea, însă, Doina Ruşti vine cu fabulosul miturilor, al medicinei populare, al practicilor magice. Amuzant – deşi publicul a reacţionat interesant, înghesuindu-se ca la anafură – este episodul de la finalul lansării: autoarea a împărţit în sală reţete magice din carte, tipărite separat de editor, fiecare fiind rugat să aleagă la întâmplare una. Ce scria acolo se supunea regimului previziunii, jocului subtil dintre hazard şi semne aliniate ca planetele, cu scop precis, anume codate.

Romanul a fost întâmpinat reverenţios de prezidiu – directorul Bibliotecii, Octavian Sachelarie, directorul Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale, Sorin Mazilescu, prozatorul Dumitru Augustin Doman.

Denisa POPESCU

Folku', precum o licoare…

Cine îl aude o dată, îl ascultă ş-altădată. Cine-l cântă-n tinereţe, nu-l lasă la bătrâneţe. Că de suflet se lipeşte, totdeauna răscoleşte şi d-aia folk se numeşte. Constatai din nou, recent, ascultându-i în concert, cu drag şi foarte atent, pe Emeric Imre, Dinu Olăraşu şi Mircea Vintilă. Oameni cu chitara, cenaclişti vestiţi. Azi, cu părul alb. Însă, la fel de cuceritori cu refrenele lor nealterate de timp. Pline de tâlc şi sensibilitate. De melodie şi armonie, poezie şi reverie…

De Mircea mă leagă amintiri din studenţie. Când mergeam în cluburi unde nu se bea, ci doar se cânta. Muzica ţâşnea, ne învăluia şi ne transpunea. Reîntâlnindu-l acum, inevitabil vorbirăm de asta. Iar cântecu-i blând, ca ş-atunci, născu lirice momente, trăiri calde, sentimente. Dinu, deloc mai prejos cu glasu' lui viguros şi-un stil mai pretenţios. Cu poeme personale, moderne da' muzicale. Emeric, altfel chitit, nimerit punând accent pe ritmu' ceva mai alert…

Sunt trei naturi diferite, de talent neocolite şi prin muncă împlinite. Au pregnanţă şi culoare, trăinicie şi savoare. Îi asculţi în ger, la soare, le sorbi ghiersu' drept licoare. Ca pe nectaru' din floare. Pentru inimi, alinare. Pentru minte, desfătare. Mie, aşa mi se pare…

Adrian SIMEANU

Valeria MANTA TĂICUȚU

(mi-e cerul spart de-o frică fără milă)

mi-e cerul spart de-o frică fără milă,
rânjită plumburiu în cioburi slute,
ce oglindesc doar aripi cunoscute
de îngeri vicioşi, cu trup de-argilă.

căderea lor din rai e glumă proastă,
sfidând etern poemele iubirii.
în purpuriu, pe colbul îngrădirii,
ce rânduieşte heruvimii-n castă,

rămâne umbra-n palmă, neghicită,
să-mpiedice ursita să se spargă
în sâmburi de oţel, pentru-o clipită.

şi râde Lucifer întins pe targă,
sub baldachin de ceaţă zdrenţuită,
la trap silindu-şi robii muţi să meargă.

(cresc fluturi negri-n rănile deschise)

cresc fluturi negri-n rănile deschise,
cu aripile-n carne-adânc înfipte,
cum vaietul, din profunzimi de cripte,
îşi poartă crucea în amurg de vise.

polen amar pe teaca scorburoasă
de piele, îmbrăcând albastre oase,
cearceafuri pentru păsări somnoroase,
himere de mătase lunecoasă.

te prinde toamna plânsă şi uitată
în aurie cuşcă la amiază,
zăbrele-ţi sar din mintea sfârtecată,

săgeţi în zbor, spre îngerii de pază,
netrebnic dor, tortură meritată
lumina ta, când iadul ţi-o sfidează.

(pădure, n-ai putere să-mi vrei moartea)

pădure, n-ai putere să-mi vrei moartea,
pe faţa ta nu-i umbră ipocrită,
mă-mbraci în tine, caldă şi-aiurită,
când noaptea sângelui îşi cere partea.

de freamăt greu, mustind a vijelie,
vrea trupul gol - porunca izbăvirii
şi pat de crengi, în locul osândirii
la pătimaş desfrâu şi Poezie.

nu-mi da alean, ci doar asceza mută.
cununi de spini şi tresăriri smerite.
când mlaştini cu iz verde de cucută

mă prind în tainele lor otrăvite.
şi nu vreau zbor, nici şoapta ce sărută
sub ghilotină frunze aurite.

(ce gând în noapte plouă veche ură)

ce gând, în noapte, plouă veche ură
în trunchiuri împuşcate cu chinină,
din febra lor închisă-n carantină
să zboare phœnicşi stinşi, cu cioc de zgură.

nimic mai greu ca tremurul din oase,
a frig etern, în umeda pădure
ce-şi roagă zeii-ciocli să se îndure
să-şi uite zisa-n păsări tenebroase.

culori coclesc sub putredă făină
de fluturi irosiţi în mucigaiuri,
când timpul nou împacă şi dezbină

în iadul strămoşesc, moderne raiuri
iar tu, căutătorul de lumină,
te schimbi în slujitor la putregaiuri.

(am învăţat tăcerea de la zei, tembelă)

am învăţat tăcerea de la zei, tembelă
şi noaptea lor cu iz de mânătarcă,
otrava ruşinându-mă, de parcă
m-ar fi zvârlit din ceruri, la pubelă.

cuvântul gras, cu ugere albastre,
păştea-n livezi de piatră dăltuită,
închipuind recolta risipită
în lungi cirezi de gând, iconoclaste.

trecea pomana verii-n vine, sacră,
prin zumzetul de scorburi tăinuite
şi-n trupul codrului de carne macră.

treceau albine, roiuri nelipsite
de-un farmec desuet, ca-n vechea arcă,
salvând în Logos sunete trudite.

CÂŞTIGĂTORII Concursului Național de Poezie de Dragoste *Leoaică tânără, iubirea…*, ediția a XVII-a, 2017

Concursul a fost organizat de revista *Cafeneaua literară* şi Centrul Cultural Piteşti. Juriul, format din Virgil Diaconu, Marian Barbu şi Liliana Rus, a acordat următoarele premii:

Premiul I: Alexandru Bogdan PETCU (Bacău)
Premiul al II-lea: Mihaela Roxana BOBOC (Buzău)
Premiul al III-lea: Ștefania NICOLESCU (București)
Mențiune I: Emilia NEDELCOFF (Iași)
Menţiune II: Crenguța Gabriela MĂLĂIAȘ (București)
Menţiune III, neremunerată: Denisa VIŞINSCHI (Mioveni)
Menţiune IV, neremunerată: Teodora VASILESCU (Piteşti)

Festivitatea de premiere a câştigătorilor a avut loc în data de 4 aprilie la Centrul Cultural Piteşti.

Bogdan-Alexandru PETCU

Premiul I

Mourning

L-am urmărit pe Brad Paisley
turnându-ți în gene singurătatea
și mi-am spus că n-ai fost nicicând
mai frumoasă.
Erai ca o corabie îndoliată,
purtai pe catarg stoluri de corbi,
la prora vântul îți dădea fiori reci.
Pluteai mai drept decât ar fi făcut-o
canibalii în drumul spre pruncul tău nenăscut.

M-ai privit. Mi-ai aruncat un zâmbet din care puteam să
înțeleg drumul Christului către Golgotă, învierea lui Lazăr și
cum poate Yggdrasil să își mențină piciorul drept pe sforile
lumii; dar nimic despre noi,
de parcă am fi o simplă fractură de cuantă.
Mi-ai spus că dragostea ta e ca o presă pusă pe rană
până-și revine fenomenul ăsta ciudat la rectitudinea lui.
Ceva ți-a adus aminte de vară și mi-ai spus că frumos
mai răsare soarele astăzi,
că ai uitat să mergi la biserică să te rogi pentru noi.
Erai ca un palat îndoliat, un palat mare
cu o singură cameră din care lipsea cel care trebuia
singur să fie –
ticălosul care a apăsat cu degetul pe nașterea ta de parcă
arunca pietre în gâște.

Te-ai răsucit cu spatele la mine ca și cum mă chemai
și nu ai fi vrut să mă vezi.
Voiai să fiu doar o ecuație de trăiri, un dat numeric;
cu toate astea, știam că poți fi în mijlocul meu după cum
poți fi în mijlocul mesei,
știam că transparența ta e reală. Și rotunjimea sânilor.
Și corpul căzând în falduri sculptate de întâmplare.
Știam că n-ai fost nicicând mai frumoasă,
dar mă durea să o spun
după cum mă durea să îți spun orice cuvânt
în care să vezi firimitură de dragoste.

Ai aprins aragazul, luna bătea în flacăra lui, și ceaiul
tău, dincolo de orice metaforă, îți număra pe femur zilele
lungi pe care le ai de trăit;
ți-ai spus că ești mai întreagă decât oricând acum că
trăiești, după cum și gheața rămâne întreagă-n frigul ei, în
paharul de whiskey.

Mihaela Roxana BOBOC

Premiul al II-lea

Cineva ascultă plânsetul

Am citit *Atrocitățile fericirii* într-un
cimitir. Nu oricare,
unul care adună eroii neamului sub
același acoperiș,
cu frunze de castan mângâindu-le
frunțile asudate,
cu spaimele încăpându-le în raniță
odată cu pozele mâncate de carii,
de timpul care nu iartă nimic;
uneori plâng citind poeme pe brațul unei cruci care
nu-mi aparține
nici mie nici altcuiva,
stă doar acolo în bătaia ploii și ține pământul
cu mâinile întinse,
uneori în nopțile fără lună un Hristos coboară
dinspre cetate
și bate;
din mâini îmi curg cuvinte sau poate
șoapte abandonate scriu
pe coaja unei castane și nu mă mai doare
să spun te iubesc, să cer o oră tăiată
din lungul șir de mătănii
și ocrotind în palme lumânarea
o așez pe mormintele a doi părinți
care nu-mi aparțin –
tata doarme într-un alt cimitir cu vedere la munte
e învelit în liniște și are la cap oasele bunicii;
iarna plânsetul se aude altfel
ca dintr-o cămară claustrofobă inima mea
cât un snop de zăpadă bate,
toaca se pierde prelung printre fulgi,
ce lume caldă e cimitirul și cum l-aș pomeni pe tata
din mijlocul cuvintelor nerostite
cineva ascultă plânsetul femeii
cineva mă dezgroapă
plângând.

Ştefania NICOLESCU

Premiul al III-lea

Dor de Dora

Dragostea e o dactilografă
care bate la maşina ei de scris Olivetti
poemele pe care i le citeşti cu voce tare,
poeme pe care tot ea ţi le-a şoptit
cu o seară înainte...

Ea îţi cedează de bunăvoie drepturile de autor,
singura ta obligaţie fiind să continui să scrii...
Muza asta nu te va acuza niciodată de plagiat,
nici de trădare,
chiar dacă ştie că o să îmbrăţişezi şi alte femei
în drumul tău către ea...
Uneori dragostea ia numele Dorei
care îşi înghite lacrimile,
în timp ce îi toarnă lui Nichita încă un pahar de vin,
deşi ştie că asta îl va ucide lent...
Ea nu vrea să fie văzută plângând,
aşa că se ascunde în bucătărie unde poate plânge în voie
neputinţa ei de a umple golurile
din cămaşa de pânză a lui Nichita,
ciuruită de nevăzute gloanţe,
neputinţa ei de a-i fi pâinea cea de toate zilele...
Cu sarea uscată din lacrimile ei
Dora găteşte zilnic
mâncăruri pentru un ospăţ de nuntă...
Pe Dora o vei găsi într-un dicţionar îngălbenit de soare,
între Ana lui Manole şi Zenobia lui Gellu...

Emilia NEDELCOFF

Menţiune I

Dance me to the end of love
Dragostea e atunci când dorm și
salivez pe pernă lângă tine,
tu nu te superi/ îmi săruți fruntea cu
un sentiment patern,
demn de Lolita lui Nabokov.

E atunci când mă muști de degete,
de umeri, de coapse,
hămesit începi să latri la bec, tu, fratele cel singur
al câinelui orb abandonat pe străzile Păcurariului

(căci ce lup mai urlă la lună în poezia anilor 2000?).

Dragostea e atunci când te conduc la gară și sper
să pierzi trenul, dar nu și bursa pe care o ai la Cluj,
a thousand kisses deep în văzul întregului peron
și țigara făcută poștă înaintea plecării.

E atunci când bluza ta de pijama uitată
devine mantaua lui Gogol/ iar eu nupotnumaiștiu
ce-nseamnă să adorm.

Crenguţa-Gabriela MĂLĂIAŞ

Menţiune II

Despre noi
Eu nu mi-am aparţinut decât uneori,
atunci când închideam ochii şi
gândeam la tine.
Unii credeau că mă cunosc mai bine,
dar nu prea-şi puteau acorda
amintirile.
Aşa că trecutul meu a rămas rătăcit
undeva, la un colţ de stradă.
Acolo, într-o căsuţă îmbătrânită de vreme,
am învăţat prima dată să zbor.
Între timp, tocmai primii mei oameni mi-au frânt aripile
de mii de ori,
iar eu am adunat cioburile
şi le-am lipit într-un puzzle imperfect.
Şi am rămas aşa, aşteptând să treacă
durerea nepotrivirii pieselor.
Când ne-am întâlnit,
aveam la activ vreo câteva retuşuri,
minţi nepotrivite încercaseră să mă
repare cumva.
Tu doar ai întins sufletul spre mine
şi ai suflat din inimă
pulberea desăvârşirii,
iar coasta ta stângă recunoscându-mă,
mie şi ţie m-a redat
şi-atunci am învăţat să-mi aparţin cu adevărat.

Teodora VASILESCU

Menţiune specială

***
Mirosul de mentă Dementă.
Mirosul de degete îmbibate în spirt.
O să îți curăț rana și o să o sărut.
Sufletul tău e doar un mecanism de
apărare
Care a uitat să funcționeze.
Mirosul de păr ud,
Pielea,
Picioarele,
Mâinile,
Mirosul de femeie dormind.
De fiecare dată când pronunți un nume
Îl eternizezi.

Te-am strigat de atâtea ori
Încât nu mai știu cât din tine sunt eu
Cât din mine ești tu.

Denisa VIŞINSCHI

Menţiune specială

Mai mult decât prieteni, nici iubiţi. Amanţi

Pielea-mi miroase profund a păcat
şi mă urăsc, şi te iubesc
în încleştări deşarte,
şi te iubesc până la lacrimi
în noaptea îngheţată.
Inima mi-e iarna întreagă,
pentru că pe tine,
până şi pe tine te-am ucis,
iubitul meu,
iar ce mi-a mai rămas
e o carte ce-mi respiră-n mâini cu psalmi.
Şi e întuneric, şi e frig,
şi eu nu mai sunt eu, şi tu nu mai eşti,
de când ne-am sărutat,
de când ne-am atins sexele între ele.

Talentul de martor

Niculae Gheran* își încheie scrierea romanesc-memorialistică, **Arta de a fi păgubaș**, cu al treilea tom, **Îndărătul cortinei**. De fapt cam tot ce cuprinde voluminosul text ar putea fi socotit a se afla „îndărătul cortinei”, căci autorul are o predilecție pentru a căuta ceea ce e mai puțin vizibil, a scormoni dedesubturile. E un curios de nuanță cinică, un avid de spectacolul lumii la scara particularului, spre a-l putea împinge cu savoare în satiră, a-l îmbrînci în grotesc. O fibră valahă, neatrasă de complicațiile vieții lăuntrice ori de metafizic, se complace într-o atare postură a observației subiective, gata a surprinde (cu premeditare) negativul, a stiliza (caricatural) oamenii, faptele, circumstanțele. Limba slobodă slujește darul narativ. Indiscreția e ingenioasă, cleveteala dobîndește clasă datorită unei puternice înzestrări scriitoricești. E drept că perioada comunistă i-a servit memorialistului o materie copioasă, devansînd sursele pe care veacul al XIX-lea ori interbelicul le-au pus la îndemînă unor ilustre producții similare (Caragiale, Arghezi, N. D. Cocea etc.). Editor de vîrf, „culturnic” în genere bine situat, Niculae Gheran a beneficiat de o poziție înăuntrul sistemului, care i-a îngăduit a fi un martor avizat al moravurilor și năravurilor acestuia, frecvent într-o prielnică intimitate. Să fi fost d-sa și un „protagonist”, așa cum îl socotește G. Dimisianu? Într-o anume măsură, neîndoielnic, deși cu capacitatea unei dedublări lucide, a unei incredulități de-o jovialitate amară, apt a se distanța de fenomenologia răului luată în colimator. Expierea (de va fi păcătuit) îi vine din transpoziția observațiilor însoțite de umori (deoarece niciodată nu e indiferent) în expresivitatea paginii de literatură.

Cartea la care ne referim freamătă de o mare diversitate a anomaliilor consemnate cu o voioșie sarcastică, nu fără acuratețea datelor ce îngăduie a le aborda și sub unghi strict documentar. Regimul comunist a fost unul ipocrit la maximum, disimulat nu doar în exterior (raporturile cu grosul societății pe care pretindea a o reprezenta), ci și în interior (raporturile nomenclaturiștilor între ei). Dovedindu-se constant amoral, avea nevoie de un eșafodaj complicat, de un baroc al birocrației. Cu cît complexitățile formale sporeau, cu atît reprezentanții săi mereu abuzivi se simțeau mai în siguranță. „Organele” specializate știau tot ce se petrece în casele ștabilor, grație unei structuri de urmărire tot mai sofisticate: „Urmăriți erau și cei din conducerea superioară, fără excepții, în așa fel încît se știa mai tot ce se petrecea cu ei și în jurul lor. Nu prietenii care frecventau casa lui Gogu Rădulescu mi-au vorbit de întîlnirile lor «secrete», ci Victor Ciuhurezu, de la aceeași direcție: - Să-l vezi pe Zigu cum se plimbă printre mese, ca la el acasă; Gogu îl privește mai ceva decît pe Dobrogeanu-Gherea. - Ai fost tu acolo să vezi?! - Nu, dar ne-au spus băieții, că lui Gogu îi place muzica lăutărească și mai cheamă să-i cînte de inimă albastră. Cînd i-am reproșat lui Mircea Zaciu că umblă prin vecini și tace, s-a scuzat că nu era secretul lui, că i s-a atras atenția să nu vorbească în tîrg. Secret? Secretul lui Polichinelle. Urmăritorii, ei înșiși urmăriți, își făceau datoria, cu discreția meseriei intrate în sînge”. Sub pavăza pretinsei „egalități” a indivizilor ce-și ziceau unii altora „tovarăși”, erau cultivate spiritul discreționar, aroganța, autoritarismul impudic al „șefilor”. Unul dintre aceștia a fost faimosul Pantiușa (generalul Timofei Bodnarenko, *alias* Gheorghe Pintilie), unealtă scelerată a Kremlinului pe meleagul românesc, răspunzător de soarta a aproximativ patru sute de mii de arestați, condamnați la închisoare și deportare, adesea torturați și uciși, ceea ce a dus la „instituționalizarea fricii de la vlădică pînă la opincă”. Asasin, între altele, al lui Ștefan Foriș și al mamei acestuia: „În miezul nopții, cerea ofițerului de serviciu să-i convoace angajați din sistem, chiar și cu grade mărunte. Rețin mărturia colonelului Filaret Țintaru, exclus din Securitate de Gheorghiu-Dej și reangajat de Ceaușescu: - Să fi fost vreo trei noaptea cînd Pantiușa m-a convocat pe mine și pe Stan, amîndoi locotenenți. Ne-a ținut în anticameră aproape un ceas, timp în care ne întrebam ce treabă urgentă are cu noi, dacă ne lasă atîta vreme la ușă?! Cînd ne-a primit, avea biroul plin de dosare, peste care plutea lumina gălbejită a unei lămpi, singura aprinsă în toată încăperea. Ca și cum n-am fi înăuntru, a rămas cocoșat peste hîrtii, lăsîndu-ne în poziția de «drepți» fără să ordone «pe loc repaus». Într-un tîrziu, și-a îndreptat privirea spre noi, a tras sertarul din fața lui, de unde a scos un pistol pe care l-a așezat alături. Ne-a privit lung și, după cîteva clipe de tăcere, a ridicat trăgaciul și a catadicsit, în sfîrșit, să ni se adreseze: «cînd un ofițer de Securitate trădează, tot ce i se cuvine este să fie împușcat pe loc!» A tras un glonț pe țeavă și a îndreptat revolverul spre noi. Mă știam nevinovat, așa că mă întrebam înfricoșat ce-o fi făcut Stan. Pintilie s-a uitat insistent la noi, rămași smirnă în fața lui, după care, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, a tras cortina cu un «Sînteți liberi!». Am mers cu Stan din CaleaVictoriei pînă la cinematograful «Aro» fără să schimbăm o vorbă. Ne era frică să ne privim și-n ochi”. Deși la plenara Comitetului Central din 1968, cea a reabilitării postmortem a lui Lucrețiu Pătrășcanu și a analizei dedicate asasinării lui Foriș, Pantiușa s-a văzut exclus din partid și, se pare, retrogradat din gradul de ditamai general la cel de soldat, „tovarășii” nu l-au lăsat de izbeliște: „ajuns pe cai mari, Nicolae Ceaușescu îl va decora la semicentenarul partidului din 1971 cu Ordinul Tudor Vladimirescu, ca și pe nevastă-sa Ana Toma (fosta soție a lui Sorin Toma), care a primit titlul de Erou al Muncii Socialiste. Sau, cum s-ar mai zice: morții cu morții, viii cu viii”.

În planul „libertății” cuvîntului, cum s-ar putea omite instituția repulsivă a cenzurii, „normală într-un mediu în care nimeni n-are încredere în nimeni”, construită pe mai multe etaje „celeste”, pentru o augmentată eficiență de tip

asiatic? Controlul deciziilor fiecărui segment era controlat de segmentul imediat superior: „Astfel, uniunile de creaţie sînt dublate de direcţiile din aparatul de stat, ambele de cenzură – învestită cu obligaţia de a controla maifestările artistice sub toate formele lor de exprimare, de la lectura textelor propuse spre publicare la vizionarea spectacolelor de orice fel şi a expoziţiilor –, toate trei supravegheate de sectoarele de profil ale organelor de partid, centrale şi judeţene, filate, la rîndul lor, din întuneric, de serviciile de resort ale Securităţii. Cinci ceruri deasupra unui creator – obligate prin norii lor să-şi justifice existenţa – îl năşteau pe al şaselea: autocenzura, adesea mai constrîngătoare prin propriile îngrădiri". Autocenzura se impunea fără excepţie tuturor autorilor care, dorind să publice, se vedeau nevoiţi a renunţa la orice cuvînt ce ar fi putut indispune „forurile". Trist amuzant e faptul că, pentru a-şi dovedi zelul, cenzorii nu pregetau a inventa deseori „şopîrle", chiar în cazul unor texte total inofensive.

Un aspect nu mai puţin interesant al cărţii lui Niculae Gheran îl constituie suita de portrete ale unor personaje care au animat, dinspre partea puterii, viaţa culturală a „epocii de aur". Natura lor vicioasă îi vine ca o mănuşă autorului care-şi poate exersa astfel înclinaţia spre deriziune. Nu întîmplător, d-sa ocoleşte majoritatea numelor, din sfera literară, pe care le-ar putea lăuda, preferînd a compune o galerie a „oamenilor noi", singurii care erau dispuşi a sluji regimul totalitar. Cum ar veni, „oamenii potriviţi la locul potrivit". Unul dintre ei este George Macovescu pe care, la un moment dat, breasla literară se arăta dispusă a-l percepe cu o anume îngăduinţă, drept un nomenclaturist mai „deschis": „Pentru a-şi crea un alibi, Mihai Antonescu a înfiinţat *Ecoul*, la sfîrşitul lui 1944, cînd războiul era pe ducă, iar ruşii veneau tăvălug peste noi. Pe vremea aceea George Macovescu, un gazetar de mîna a patra, era funcţionar superior în ministerul antonescian. Jucase în horă cu nemţii, iar acum valsa în întîmpinarea ruşilor. Rezultatul? Mihai Antonescu s-a ales cu o condamnare la moarte iar ilegalistul Macovescu, bine mersi, cu o vechime în Partidul Comunist. Ştiu de la Coban că în procesul intentat gazetarilor colaboraţionişti, cînd aceştia l-au cerut pe nea Georgică martor în apărare – că doar acţionaseră la comanda lui – solicitarea le-a fost respinsă pe motiv că depoziţia lui i-ar fi incriminat. Am înaintea ochilor ziarul *Dreptatea*, în care Carandino cerea arestarea şi judecarea lui, alăturîndu-i o poză, alături de unul cu zvastică, fotografie făcută-n Gara de Nord, la primirea unui mare oficial german". N-ar putea ieşi imaculat nici Vasile Nicolescu, literatul care a încercat să joace „la două capete" scriind o poezie apolitică, de factură occidentală, şi, concomitent, silindu-se a se distinge în calitate de ideolog şi cenzor: „Nicolescu avea daru' de la Dumnezeu să se explice mieros, în aşa fel încît pînă la urmă te simţeai obligat să-i plîngi de milă. Înainta ca melcul, dar mereu c-o adresă bine ţintită. Cum ni se oferise o bursă de studii în Franţa, i-am cerut să facă propuneri. Condiţia era ca bursierul să n-aibă mai mult de 30 de ani. S-a gîndit, a tot meditat, şi a ajuns la concluzia că cel mai potrivit candidat ar fi el. - Păi, tu, ca şi mine, ai 34! - Prietene, cine ţine seama? Te rog frumos, vreau să văd şi eu Parisul! Ce te costă? Fă-o şi nu te uit toată viaţa. De uitat nu m-a uitat. Cînd ursita l-a ajutat să crească în grad – ajungînd şeful sectorului editorial de la C. C. al P.C. R. –, a făcut tot ce i-a stat în putinţă să mă îndepărteze din funcţie". Dar imaginea cea mai pregnantă, executată în apă tare, e a lui Dumitru Popescu zis Dumnezeu. „Marele pozar", cum mai era supranumit, nu s-a dat în lături, aşa cum de altminteri bine se ştie, de la nici un mijloc pentru a parveni, intrînd într-o legendă sordidă: „Sub atenta sa oblăduire, s-a desfăşurat cea mai sinistră linguşire faţă de un ispravnic politic, cum nici pe timpul lui Sorin Toma nu se petrecuse, exceptînd slăvirea lui Stalin. (...) Zeificarea «celui mai iubit fiu al poporului», «legendarului erou», aşezat alături de Mihai Viteazu şi Ştefan cel Mare, a alterat mintea celui care cu sinceritate începea să creadă că-i prea mare pentru o ţară atît de mică. O atare paranoia a netezit şi calea nevestei analfabete, devenită – cum se ştie – «savantă de renume mondial», după ce alţi popeşti s-au grăbit să-i echivaleze repetenţia claselor primare cu Facultatea de chimie, acordîndu-i titlurile de inginer, doctor şi, de ce nu?, academician. Spre ruşinea frunţilor înalte ale neamului, această sinistră metamorfoză a aparţinut unor intelectuali, tonul fiind dat de Dumitru Popescu, dumnezeul de căcat al unei slugărnicii sanctificate, devenită condiţie de existenţă, obligatorie întregului aparat de partid şi de stat. Măcar să fi avut în cinismul său un dram de umor, precum Daicoviciu de la Cluj, care, după ce şi-a întîmpinat oaspetele la Universitate cu «Măria Ta», n-a uitat să se autopersifleze între prieteni". Inteligenţa malefic conformată a individului, conştientizînd foarte probabil compromisul de anvergură la care s-a pretat, se răsfrîngea, înciudată, într-o comportare brutală faţă de cei pe care-i socotea socialmente inferiori: „Este imposibil ca Miticuţă, venit din Turnu-Măgurele, să rupă inima tîrgului dâmboviţean, să nu-şi fi dat seama ce face, dovadă permanenta lui nemulţumire, chipul său împietrit, duritatea faţă de subalterni, ura faţă de boemia creatorilor şi de libertatea lor de gîndire, opusă totalmente înregimentării în sălbăticia unui sistem dictatorial, patronat din umbră de o securitate dură".

Să fie Niculae Gheran, aşa cum afirma cineva, un fel de Procopius din Cezareea băştinaş? Nu avem ştiinţă de texte procomuniste pe care să le fi semnat scriitorul-editor (poate că s-au produs, poate că nu), însă cu siguranţă, astfel cum recunoaşte el însuşi, în paginile trilogiei, a avut momente de adeziune la regim şi, după toate aparenţele, şi o remarcabilă dibăcie de a-şi purta barca pe valurile agitate ale duratei acestuia. Poate că o anume dedublare de conştiinţă îl apropie totuşi de celebrul memorialist bizantin. Realismul d-sale sarcastic pe care-l înscenează cu un incontestabil talent de prozator reprezintă, desigur, testimoniul cel mai credibil pe care ni-l oferă.

Gheorghe GRIGURCU

* Niculae Gheran: *Arta de a fi păgubaş, III, Îndărătul cortinei*, Editura Biblioteca Bucureştilor, 2012, 603 p.

O stare de înfrunzire

Laurenţiu i-a telefonat Cameliei să-i spună că va dormi acolo la castrul roman, unde tocmai găsise nişte cioburi romane inedite. Camelia se enervă în prima fază, apoi se lumină, gândindu-se că va putea citi în voie, deoarece soțul Laurenţiu nu va mai spune: „Peste opt minute sting lumina!" O deranja enorm cifra „opt", adică de ce nu „cinci" sau „zece" minute?

Laurenţiu pornise de dimineață spre satul de munte ce adăpostea un castru roman pe creste. Cu rucsacul ticsit de unelte utile, el pășea tihnit pe cărarea îngustă, cu frunze sub tălpi și soarele în dreapta. Îl domina plăcut o stare neobișnuită de înfrunzire. De când era elev visa mereu la Via Praetoria, la Via Principalis, la ceramică și arheologie. Camelia începea să dea semne de oboseală în raport cu pasiunea lui. Călca peste cutiile lui pline cu ceramică și alte obiecte găsite la săpături. Uneori Laurenţiu lipsea zile în șir, dar ea nu era geloasă, știa bine că pe el îl dominau cioburile.

Camelia citea mult, gătea puţin, se uita la televizor. A cumpărat doi papagali să-i alunge singurătatea și să-i aducă o pată de culoare în zilele mai cenușii. Săptămâna trecută s-a enervat groaznic când Laurenţiu a intrat în casă plin de noroi, cu cutii mânjite de umezeală și pământ. Ea a izbucnit în lacrimi isterice:

- Nu mai suport, crede-mă!

- Să vezi ce vase ștampilate am descoperit!

- Nu-ţi pasă de mine, de viaţa mea!

- Mă obsedează procentul de ștampilate!

- Tu nu vezi că plâng?

- Ca să nu mai vorbesc de tehnica de decorare și de meșterii itineranţi!

- M-am săturat! – a ţipat ea și s-a închis în dormitor.

Camelia uita repede dialogul surzilor. Vedea bine că el nu auzea reproșurile ei. Trebuia să-l lase pe calea lui. Acum că el dormea din nou în cortul acela nenorocit, a apucat-o mila. Și-a amintit de izbucnirea ei de luna trecută, când a apucat un ulcior decorat și l-a făcut ţăndări. S-a și tăiat la mâna dreaptă, dar n-a uitat să-i spună lui Laurenţiu că viaţa ei a devenit cioburi. După care l-a ajutat să lipească cioburile, de parcă își cârpeau amândoi căsnicia.

Ce idee i-a venit Cameliei! Să ia un taxi și să meargă la castrul roman unde înnopta Laurenţiu. Să-i arate afecţiunea și înţelegerea ei! Să-i ducă ceva bun de mâncare. Să doarmă acolo cu el. Nu conta cât costa taxiul.

A ajuns la poalele dealului. A plătit taximetristului. Și-a scos lanterna și a început să urce poteca îngustă. Era un întuneric spălăcit, murdar. De câteva ori s-a împiedicat și a vrut să renunţe, dar taxiul plecase. După vreo oră a ajuns la ruinele castrului. A și zărit lumina difuză din cort. S-a apropiat tiptil. A desfăcut ușa moale și a văzut o femeie goală culcată pe burtă. Laurenţiu nu s-a speriat:

- Ea e Angoba... experimentăm ștampilarea pe corpul uman. Să tăcem... să n-o trezim... ea e într-o transă ceramică... știu... ţi-e greu să pricepi... fără ea n-aș fi făcut atâtea descoperiri, crede-mă!!!

Alexandru JURCAN

Fereastra

Migraţia violetelor sălbatice

Parcă mi-ar curge toporaşi, violete şi brânduşe prin vene, laolaltă cu o bucurie fără margini. Pe toate le simt ori de câte ori uşa casei mele se deschide, după un ciocănit timid, şi în cadrul ei apare, uşor încurcată şi jucăuşă, Liliana Papaiani.

Gândurile mele rătăcitoare se retrag şi părăsesc cu seninătate orice preocupare, pentru că acolo, în prag sau în mijlocul holului, începe să strălucească exuberantă lumea pe care Liliana o aduce cu ea, cu bună dispoziţie şi o bucurie reţinută, atât cât să mă încarce şi să mă minuneze pentru tot restul zilei.

De fapt, senzaţională este impresia puternică a ceva care urmează să se întâmple. Unde mici de emoţie străbat aerul şi, în câteva clipe, Liliana „deschide" o uşiţă a îngerilor: ochii minusculi, albastru-vioriu, ai florilor de primăvară, flori ghiduşe pe care le cumpără pentru mine de la colţul străzii sau le culege cu mâna ei dintre blocuri, din iarba care a migrat odată cu violetele sălbatice de la liziera pădurii. Mirosul lor îl recunosc dintr-o mie de miresme. Este mirosul fermecat, amărui, de pământ umed amestecat cu frunze putrede. Pădurea copilăriei mele şi-a mutat delicatele flori timpurii în iarba oraşului. Liniştea ei imensă intră în casa mea odată cu ochii catifelaţi ai violetelor sălbatice.

Smerită şi dreaptă, Liliana îmi descoperă astfel „minuni, bucurie şi speranţă", şi eu nu-mi găsesc cuvintele, şi mă încurc, şi mă grăbesc, şi parcă nu reuşesc să-i mărturisesc cum surpriza ei mă ameţeşte la fel ca aerul tare, curăţit de vânt, al primăverii.

Să nu uiţi ceea ce te-a uimit în copilărie! – pare să spună Liliana, cu o expresie a chipului ce oglindeşte nostalgie şi surprinzătoare sentimente care mă duc cu gândul la câteva amănunte. Felul în care ea se raportează la evenimentele mărunte, cărora le dă un aer de sărbătoare, are ceva angelic. Căutările domestice, povestite cu bucurie, un fel de persuasiune neascunsă în faţa căreia nu poţi rezista atunci când vorbeşte despre lumea îngerilor, despre steaua argintie din vârful bradului (adevărat) din copilărie, despre extravaganţa florilor şi a mugurilor au ca punct de pornire voia bună şi mai ales nădejdea, ca un fel de *ştergător* al rezervelor şi împotrivirilor noastre.

De unde vine cântecul dulce al îngerilor, atunci când Liliana Papaiani bate la uşă, rămâne să aflu după ce violetele sălbatice îşi vor termina povestea şi alte uşiţe tainice vor fi deschise.

Liliana RUS

ARTE POETICE

■ Nr. 38
■ Aprilie 2017
Cafeneaua literară

ESTE POSIBILĂ ŞCOALA DE POEZIE?

Cum ajungem scriitori? Nu ştim prea bine. Dar ştim cum ajungem profesori, ingineri, contabili, medici, tehnicieni, strungari: însuşindu-ne, printr-o instrucţie de profil, prin diferite forme de învăţământ, o serie de cunoştinţe specifice, pe care le aplicăm în profesiunea pe care ne-am ales-o.

Însă ca să devii scriitor ce cunoştinţe trebuie să-ţi însuşeşti? Şi ce şcoli trebuie să urmezi? Există şcoli sau facultăţi care te pot instrui şi califica pentru „meseria” de poet, prozator, dramaturg, muzician, pictor, filozof? Putem noi să afirmăm că promoţiile de absolvenţi ai Facultăţii de Filologie sunt musai promoţii de scriitori? Sau de critici literari? Şi tot aşa: sunt absolvenţii Facultăţii de Muzică muzicieni? Ajung toţi absolvenţii Institutului de Artă Plastică pictori sau sculptori? Sau ei devin, în marea lor majoritate, profesori? Este oare de ajuns să spunem promoţia ’50, ’60, ’70, ’80, ’90, sau promoţia 2000 a Facultăţii de Limba şi Literatura Română, pentru ca prin ele să înţelegem promoţii *de scriitori*?

Şcoala de Literatură şi Critică Literară „Mihai Eminescu”

Instituţiile superioare de învăţământ, care fac din limba şi literatura română obiectele centrale ale activităţii lor, nu au desigur drept obiectiv să producă scriitori. Dar scriitori, deci creatori de opere artistice, şi-a propus să fabrice, în anii proletcultismului, Şcoala de Literatură şi Critică Literară „Mihai Eminescu”, de pe Şoseaua Kiseleff 10 din Bucureşti, care în anul 1952 strângea, între zidurile apărate cu sârmă ghimpată, „elevi, studenţi, activişti de partid, de sindicat, de U.T.M., de la organizaţia de femei, ofiţeri, maiştri, muncitori, ziarişti, în sfârşit, toate categoriile sociale şi profesionale, reprezentate proporţional, mai puţin preoţii şi teologii”, spune Marin Ioniţă, elevul acestei şcoli, care după 51 de ani a cutezat să dea câteva lucruri pe faţă în cartea *Kiseleff 10. Fabrica de scriitori*, pe care o semnează (Ed. Paralela 45, 2003, p. 10).

De pe băncile acestei şcoli, „organizată pe principiile şcolii de partid *Jdanov* şi ale universităţilor muncitoreşti” (ib., p. 19), au ieşit primele promoţii de scriitori *oficiali*, din care M. Ioniţă îi aminteşte pe Nicolae Labiş, Lucian Raicu, Sonia Larian, Elena Zamfir, Mihaela Monoranu, Doina Sălăjan, Doina Ciurea, Ioana Zamfir, Radu Cosaşu, Ion Gheorghe, Gheorghe Tomozei, Florin Mugur, Horia Aramă, Atanasie Toma, Ion Grecea, Ion Axan, Nicolae Motoc, Mihai Negulescu, Ştefan Luca, Imre Portik, Ovidiu Zotta, Ion Buda, Irimie Străuţ, Adela Popescu, Crina Sârbu, Gabriel Manolescu, Florian Grecea, Sin Aron, Zetnic şi câţi alţii. Aşadar, Şcoala de Literatură i-a legitimat pe o parte din studenţii ei *ca scriitori*, fie că aceştia îşi puteau sau nu dovedi, prin opera lor, această calitate.

Mai mult decât cunoştinţe literare, aşteptaţii scriitori au asimilat la orele de „învăţământ politic” dogma partidului. Ei erau programaţi să fie, de altfel, scriitorii-doctrină, scriitorii oficiali, propagandiştii literari care să dea formă artistică în opera lor realizărilor partidului, vieţii muncitorilor şi ţăranilor, luptei dintre clasele sociale, „omului nou”. Ei trebuiau să înlocuiască vechea şi putreda literatură, din care făceau parte între alţii Mircea Vulcănescu, Vasile Voiculescu, Noica, Cioran, Arghezi, Blaga, Radu Gyr, cu noua şi viguroasa literatură... De fapt, atât scriitorii Şcolii de Literatură care au acceptat să slujească dogma politică, cât şi cei care, întru noua simţire, li s-au alăturat acestora, au creat în literatura română acea secţiune numită *literatură proletcultistă,* transformată în câţiva ani în *literatura realismului socialist*. Înfiinţate şi susţinute de partidul unic, P.C.R., literatura proletcultistă şi literatura realismului socialist au funcţionat ca *literaturi oficiale*, iar ele au pus în umbră (sub aspectul vizibilităţii şi al avantajelor materiale, desigur) atât *literatura neimplicată politic* a scriitorilor care n-au aderat la dogma partidului, cât şi *literatura „burgheză”*, care s-a opus directivei roşii.

Datorită puternicei susţineri financiare şi politice, literatura oficială a căpătat amploare, adică adepţi, tiraj şi

vizibilitate, ajungând repede literatura lider sau „Literatura română”, pur şi simplu... Chiar şi în anul 1989, cel al Revoluţiei, literatura oficială era pusă la loc de cinste în bogata antologie de omagii numită *Eroul*, editată de Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste la Editura Eminescu. În această antologie, 97 de scriitori băteau mătănii lui Ceauşescu, „arhitectul vremurilor noi”, şi „epocii de împliniri mărețe”.

Avea Şcoala de Literatură şi Critică Literară „Mihai Eminescu” capacitatea de a face scriitori? Este, bunăoară, poetul Labiş produsul, opera ei? Încă de la deschiderea şcolii, Sadoveanu a tăiat macaroana eficienţei proiectelor literar-proletare, spunând că „dacă ar fi să se ivească un scriitor bun din fiecare promoţie tot ar fi ceva. Şi că nu se poate, în nici un caz, să iasă mai mulţi scriitori decât au intrat”, ne transmite Marin Ioniţă în cartea sa (ib., p. 10). Ceea ce înseamnă că din şcoala de literatură poţi să ieşi scriitor *numai dacă ai intrat scriitor*; şi că şcoala, prin ea însăşi, nu îţi oferă calitatea de scriitor... Acelaşi lucru l-am putea spune despre instituţiile de învăţământ superior de profil de azi: facultăţile de Limba şi Literatura Română pot să fabrice absolvenţi, dar nu şi scriitori. Fabrica de absolvenţi nu este totuşi o fabrică de scriitori.

Şcoala de poezie de la Mănăstirea Râşca

Dacă vremea şcolii proletare de literatură a trecut, ideea şcolii de literatură neînregimentată politic a rămas totuşi viabilă. De fapt, un fel de şcoli de literatură existau încă din Evul Mediu, iar spre începutul secolului trecut, Paul Valéry ţinea conferinţe având ca temă poezia... De exemplu, două dintre aceste conferinţe, *Prima lecţie a cursului de poetică* (1927) şi *Poezie şi gândire abstractă* (1939), au însemnat destul de mult pentru poetica modernă, deşi ele nu au fost rostite în cadrul unei şcoli de literatură.

Astăzi, în străinătate, cursurile de *scriere creativă* (*Creative Writing*) sunt aproape la ordinea zilei. Astfel de *cursuri de poezie* s-au ţinut, în anii tinerei noastre democraturi, şi la noi. De pildă, în vara anului 2005, la Mânăstirea Râşca s-a desfăşurat Programul *Creative Writing*, în cadrul căruia, timp de aproape două săptămâni, A. Urmanov (părintele Serafim) şi Nina Vasile au predat poezie unor elevi şi studenţi, 11 la număr... Analizele pe text, evidenţierea unor tehnici de scriere, discuţiile şi atelierele de creaţie au făcut din Mânăstirea Râşca, pentru câtva timp, o *şcoală de poezie*. Compunerea de către fiecare elev a 30 de poeme în ultima zi de şcoală, aşadar „proba scrisă de poezie”, s-a constituit ca un examen final ce trebuia să confirme învăţătura primită de la profesorii şcolii...

Faţă de cursurile de poetică ale lui Valéry, să spunem, care urmăreau dezvăluirea fiinţei poeziei, profesorii de la Mănăstirea Râşca au avut un obiectiv în plus: acela de *a face poeţi*. De a face poeţi şcoliţi prin intermediul unor profesori şcoliţi, pentru că însuşi Adi Urmanov a urmat, în Anglia, „nişte cursuri de compunere poetică şi a încercat să aducă şi în peisajul românesc ceea ce a învăţat el acolo”, ne spune, în *Cafeneaua literară* (nr. 1/2006), una dintre absolventele Programului *Creative Writing*. Şcoala de la Râşca şi-a propus, aşadar, să fabrice, fie şi în serie mică, poeţi...

A reuşit această şcoală să îşi atingă obiectivul propus? Mărturia împlinirii sau a neîmplinirii acestui obiectiv este seria celor patru cărţi editate de Urmanov: antologia de texte semnate de cei 11 elevi ai şcolii, numită „literatura potenţială 01”, editura vinea, bucureşti, 2005, redactor şi prefaţator a. urmanov (folosim grafia inteligentă a profesorului, care a alcătuit antologia), şi cărţile celor trei eleve care au fost premiate de Urmanov. Cu privire la calitatea poeziei cuprinse în antologia celor care au urmat Şcoala de poezie de la Râşca se pronunţă, destul de prudent, chiar redactorul antologiei şi autorul prefeţei, A. Urmanov: **„la râşca nu se scrie literatură, ci literatură potenţială”** (iarăşi, gramatica potenţială... a poetului-părinte Urmanov-Serafim)... Dacă la Râşca se scrie literatură potenţială înseamnă că autorii acestei literaturi sunt deocamdată *scriitori potenţiali*.

Şcoala de poezie fără ziduri

Orice școală de literatură pune două mari probleme. Prima este aceea a actorilor ei, deci a profesorilor și elevilor care o constituie, iar a doua este aceea a literaturii predate, mai precis a calității acesteia.

Cine sunt profesorii școlilor de literatură? Și cine sunt elevii? Practica ne arată că întotdeauna arta literară este predată unor scriitori tineri de către scriitori-profesori maturi, iar întrebarea care se pune aici este aceea dacă arta poetică a scriitorilor profesori aparținând unor generații poetice mature este într-adevăr primită și asimilată de către scriitorii generațiilor literare tinere.

Aflat la o întâlnire între scriitori, prozatorul Nicolae Breban remarca acest fapt: generaţiile mature nu pot transmite experienţa lor literară, poetica lor, generaţiilor tinere, pentru că acestea resping orice instrucție literară. Experienţa generaţiei literare mature este în acest fel zadarnică. Iată, spune Breban, *tragedia pedagogului*.

Dar aceasta pare să fie chiar tragedia poeziei moderne (1790-azi), pentru că nicio nouă generație poetică modernă nu este dispusă să își însușească și să continue poetica generațiilor poetice moderne mature, și, ca atare, acestea își născocesc *propriile arte poetice* și *propriile tipologii poetice*, diferite și chiar împotrivite artelor poetice mature. Poeziile romantică, neoclasică, pură, parnasiană, simbolistă, expresionistă, dada, futuristă, suprarealistă, realistă, șaizecistă, optzecistă, postmodernistă, douămiistă etc., sunt cu toate născociri poetice generaționiste, arte poetice generaționiste, care resping, neagă valoarea poeticilor generaţioniste mature precedente sau contemporane.

Au preluat noile generaţii poetice poeticile generaţioniste mature anterioare lor? Acum 40 de ani, tinerii poeţi ai generaţiei 1980 ironizau şi batjocoreau estetica generaţiei mature 1960; iar astăzi, „generaţia” (promoţia) 2000 face surcele poetica optzecistă şi toate celelalte poetici. Un exemplu în acest sens îl constituie cel puţin primirea în lănci a tuturor poeţilor optzecişti maturi la şedinţele Cenaclului poetic douămiist „Euridice”, condus de criticul Marin Mincu în anii 2000; dar şi comentariile lor din presa literară. Poeţii generaţionişti tineri resping poetica poeţilor generaţionişti maturi, după cum aceştia au

respins, la rândul lor, poetica poeților generaționiști maturi care i-au precedat.

Poezia generaţionistă tânără nu găsește, așadar, nimic de valoare în poeticile generaţioniste mature care să fie demn de urmat; și *nici nu ştim, în fond, dacă poeticile generaţioniste mature sunt estetice, aşa încât să ne dăm seama dacă aceste generaţii au într-adevăr ceva viabil de transmis*... Mai sigur este faptul că, deși fiecare poezie generaţionistă matură vrea să-și impună poetica tinerelor generaţii poetice, nicio generaţie poetică matură nu deține, totuși, poetica *estetică* universal-modernă. Și nu o deține, pentru că generaţia poetică matură, ca orice altă generaţie poetică, fiind formată din foarte puţini poeţi de valoare şi foarte mulţi poeţi mediocri, este *nedefinită artistic*, nebuloasă, irelevantă și nefuncţională din punct de vedere estetic în totalitatea pieselor ce o compun. Ce profesor de poetică poate să fie o generație poetică compusă atât din poeți de valoare, cât și din poeți modești? Ce poetică, unitară în conceptul ei, vor preda poeții generaționiști maturi, de vreme ce unii dintre ei, foarte puțini, satisfac conceptul de poezie autentică, estetică sau de valoare, în timp ce alții, cei mai mulți, ilustrează un concept poetic precar estetic, pseudovaloric? Ce poetică, unitară în conceptul ei, vor transmite poeţii-profesori generaţionişti maturi, când poetica lor este, de fapt, dublă și contradictorie?

Dacă generația poetică matură nu are un concept poetic estetic capabil să exprime întreaga generație, nici generația tânără nu stă neapărat mai bine, pentru că nici la nivelul ansamblului ei nu se poate spune că aceasta posedă o *sensibilitate estetică*, ce i-ar permite să înţeleagă poezia/poetica autentică și să își facă din ele modele. De fapt, în generația tânără pot exista atât poeţi sensibili, inteligenţi, cât și poeţi de la care nu mai poţi aștepta nimic bun. Condiția precară a multora dintre scriitorii tineri – și nu numai tineri – a fost surprinsă în general de către critica literară. Iată ce spune, de pildă, criticul Răzvan Voncu, în articolul *Mutația valorilor estetice, sau schimbarea codurilor de lectură?*, cuprins în volumul *Actele colocviilor de critică literară ale filialei București* (coordonator Radu Voinescu, Editura MLR, București, 2016, p. 100):

„E limpede pentru toată lumea că scriitorul contemporan nu mai percepe scrisul ca pe o ucenicie, ca pe o nesfârșită *inițiere* într-un meșteșug care trebuie dobândit prin exercițiu. Nici dobândirea necesarei culturi literare (necesară în primul rând scriitorului însuși, spre a-și putea găsi sunetul propriu, în simfonia literaturii înconjurătoare) nu mai reprezintă un imperativ. A dispărut deja și fantasma Operei: scriitorii scriu acum doar *texte*, care se vor întrețese, eventual pe orizontală, aglutinant, într-o *carieră literară* măsurabilă prin succesul comercial, iar nu pe verticală, într-un proiect gândit arhitectonic."

Revenind la școala de poezie/poetică, vom spune că aceasta nu își va putea atinge obiectivele decât atunci când va funcționa în regim estetic, adică atunci când atât actorii ei – poeții profesori maturi și tinerii elevi –, cât și poetica predată de poeții maturi, se vor plasa în orizontul estetic al poeziei. Concret, pentru ca școala de poezie să devină eficientă artistic, suntem determinaţi să înlocuim atât „generația-profesor", cu *poeții moderni de valoare*, cât și „generația-elev", cu *poeții elevi tineri sensibili*, deschiși poeziei autentice, de valoare. Și suntem determinaţi să înlocuim poezia generaționistă matură nedefinită artistic, cu *poezia estetică, autentică sau de valoare*.

Cu acești noi termeni, întrebările care se pun în legătură cu raportul profesor/elev apar modificate în mod substanţial, şi anume: *Preiau poeţii tineri înţelesul, spiritul poeziei moderne autentice, estetice, transmise de poeţii maturi performanţi, sau poeţii tineri creează poezie eliberaţi de orice estetică, adică în afara spiritului autentic al poeziei? Aşadar, este posibilă şcoala de poezie?*

Având fără îndoială simțul și „știința" artei poetice estetice a poeziei moderne pe care o practică, poetul-profesor matur autentic poate să atragă atenţia tinerilor tocmai asupra poeziei estetice și a principiilor care o fundamentează, deci constituie. El poate, așadar, să *îi instruiască* pe tinerii poeţi în spiritul poeziei moderne autentice, estetice. Prin instrucţia poetică pe care o primește, tânărul poet poate să dobândească simțul, gustul, înțelesul, conștiința poeziei autentice, iar asta înseamnă că la acest nivel, cel al instrucţiei poetice, al informării asupra poeticii autentice, şcoala de poezie este posibilă.

A dobândi simțul, gustul sau înţelesul poeziei moderne autentice este cât se poate de important, pentru că prin el pot să evaluez corect poezia și pseudopoezia existente, pot să despart grâul de neghină, pentru ca nu cumva să fac o pasiune tocmai pentru neghină și, în loc de grâu, să semăn neghină. Dobândirea înţelesului estetic, corect al poeziei, a simţului estetic al poeziei, nu te ajută doar *să recunoşti* poezia, din amestecul de poezie şi nepoezie pe care uriașa producție poetică contemporană ți-l oferă, ci și să înnobilezi poezia ta cu acest spirit. În fond, scopul tău este acela de a produce o poezie care să exprime tocmai spiritul, mare, al poeziei moderne estetice, iar nu texte situate în afara poeziei estetice, autentice. Se vede în acest fel că profesorul tău de poezie este chiar *poezia*.

O întrebare stăruie totuși: este suficient ca tânărul elev să aibă simțul, înțelesul, conștiința poeziei, pentru ca el *să creeze* poezie? Orice școală *autentică* de poezie are capacitatea de a instrui, de a informa corect, estetic, dar ea nu ne poate garanta că *va face poeţi*. Şcoala de poezie nu inseminează capacităţi creatoare, ci instruieşte, informează și ghidează estetic un dat spiritual, o nebuloasă creatoare, a cărei evoluţie și eficienţă artistică nu sunt programabile, pentru că ele depind într-o măsură considerabilă de substanța creatoare însăși, de propriile disponibilități poetice ale elevului. Toată știința, teoria, estetica poeziei nu te ajută să produci, să creezi poezie dacă gândirea ta nu *este* poetică.

Așadar, dacă germenii gândirii și sensibilității poetice nu există de la început în elev, atunci lecția de poezie a antrenorilor culturali autentici, a marilor poeți se exercită în gol. Drept dovadă sunt miile și miile de poeți proști, seci, care nu au învățat nimic din marea poezie a lumii, care este totodată și marea școală de poezie a tuturor celor care țintesc poezia. Semn că porțelanurile nu se fac decât din argila-porțelan.

Virgil DIACONU

2015, 2017

Atelierul de creație *Poezia în viață* și *Calea poeziei* sau poezia dincolo de versuri

Nina Vasile (n. 1969, în Ialomița) este doctorandă în Studii Literare la Universitatea Complutense din Madrid, cu o teză despre Benjamin Fondane. Este absolventă a Facultății de Filosofie din București. În anul 2000 a urmat Masterul la Facultatea de litere, specializarea Teorie literară.

A lucrat între 1997-2007 la Biblioteca Metropolitană, unde a organizat evenimente culturale, printre care și cele cinci ediții ale *Concursului naţional de poezie pentru tineri*, în urma cărora a selectat pentru *Atelierul de creație* pe care l-a condus în cadrul Bibliotecii câtiva poeți. Dintre aceștia, îi amintim pe adrian urmanov, Andrei Peniuc, Ovia Herbert, Răzvan Țupa, Gabriela Toma, Cătălina Matei, Radu Ianovi, Adrian Diniș, Ania Vilal, care au devenit așa-zișii poeți ai generației 2000.

Nina Vasile este autoare a trei cărți de poezie: *Albert locuitorul* (Editura Pontica, 1997), *Distanța din miezul nopții* (Editura Maxim, 1997) şi *Poeme de putere* (Editura Vinea, 2011). A mai publicat eseuri, recenzii, critică literară, proză, în câteva reviste din ţară – *Artpanorama, Viaţa Românească, Universitas, Adevărul Literar şi Artistic*; iar în Spania, în revistele *Nayagua, Cafe con literatos, Revista Universităţii Complutense*, *Enfasis*.

Nina este autoarea unor experimente de tip performance şi instalaţii poetice, care au atras atenţia mass mediei culturale: poezie pictată pe ghivece, stropitori, pereţi, stradă. Ea a participat cu echipa din *Atelier* la două ediţii ale târgului de carte Gaudeamus şi la evenimente internaţionale, cum ar fi *Primăvara poeţilor* sau *Festivalul Internaţional de artă contemporană* de la Guillena-Sevilla (Spania). Deţine câteva premii literare, dintre care cel mai semnificativ este Premiul I la Concursul Naţional Mihai Eminescu, Braşov, anul 2000, secţiunea eseu.

Nina Vasile este cunoscută în cercurile restrânse, dar valoroase, din mediul poetic bucureştean. Singurul critic literar care a fost atent la evoluţia ei ca poetă a fost Marin Mincu, motiv pentru care este prezentă în antologia sa *Poezia română actuală*, în dosarele Cenaclului Euridice, în articolele domniei sale despre poezia din jurul anilor 2000.

Calea poeziei, despre care se face vorbire mai jos, este, de fapt, un eseu extins, o carte în manuscris, care deși ar fi să sintetizeze experiența poetică a autoarei, nu ține să contureze totuși o anumită artă poetică, viziunea poetei asupra poeziei fiind destul de largă. *Calea poeziei* este mai mult calea *căutării* poeziei, decât calea configurării unui concept de poezie și a aplicării lui, oricare ar fi acesta. Este calea sinelui care conduce la starea de poezie, iar nu a unei viziuni concrete asupra poeziei. Nina nu este atât un teoretician al poeziei, cât un căutător al ei. Cartea, mărturie a unei experiențe și a unor experimente poetice, urmează să apară la una dintre edituri. **(V. Diaconu).**

Pentru cine este un pic atent la oferta culturală a evenimentelor, observă azi o adevărată invazie de ateliere de creaţie, care mai de care: pentru copii, pentru tineri, adulţi; ateliere de vestimentaţie, de machiaj, de aranjamente florale, de manualităţi, teatru, muzică, pictură... Între toate acestea, unele sunt de poezie. Ciudat sau nu, toate cele care nu au denumirea de „poetic” accentuează creativitatea ca şi competenţă, să-i spunem psihologică; numai cele de poezie sunt *creative writing* (scriitură creativă), aici creativitatea fiind de la sine înţeleasă, deşi, de fapt, uitată în actul creării textului poetic. Niciun profesor sau conducător de un astfel de atelier, din câte ştiu, nu vorbeşte despre creativitatea care funcţionează în propria „meserie”, ci doar oferă modele şi repetă exerciţii deja perpetuate în jocurile scriitorilor, cumva dadaiste, dar fără programul ca atare. Poeţii sunt ultimii care se gândesc la tipul de creativitate pe care îl formează, dar nu îl formulează.

Şi mai ciudat este că termenul *poezie*, fără să ne dăm seama, apare din cu totul alte câmpuri de creativitate decât al textului poetic: sunt actori şi artişti plastici care ştiu că fac poezie şi, în fapt, atelierele lor de creaţie chiar includ termenul de *poetic*. Bunăoară, o actriţă, Dorotheea Petre, premiată la Cannes, invită la un eveniment cu „poezie interactivă”, „poezie din flori”; undeva la Cluj, mai citesc „poezia senzorială” a unui alt actor, ba până şi un chirurg care operează pe inimă spune – inocent dealtfel – că face „poezie de gesturi”, şi enumerarea poate continua încă mult. Azi, pe toate drumurile găsim *ateliere*; poetice sau nu, sunt invadate de un suflu poetic ce parcă vine în ciuda renegării ei sociale, oficiale, în ciuda limitării la care se mulţumesc poeţii înşişi, continuând să rămână în turnul cuvintelor în timp ce, afară, bate în ziduri *poezia*. Ce se ascunde în spatele acestui fenomen? Desigur că apariţia şcolilor de poezie, în realitate de scriere poetică (ceea ce e aproape altceva ca să nu spun cu totul altceva), e o stare de fapt şi nu mai poate fi sub semnul întrebării. Că sunt atâtea, reprezintă, cred cu tărie, un simptom al unei nevoi vitale a poeziei în viaţa noastră şi nu încercarea disperată a unor poeţi de a trăi din poezie făcând cursuri de scriere poetică, chiar dacă, cele mai selecte – unul al Simonei Popescu, celălalt, pentru lideri şi oameni de afaceri, al Ioanei Pârvulescu – se plătesc. O conştiinţă subtilă, diferită de cea de toate zilele a poeţilor înşişi, cred că se face încet-încet prezentă în lumea asta virtuală, grăbită, aparent insensibilă. Vrem nu vrem, există ceva care se insinuează, pentru că prea mult a fost ţinut la

distanță, și aceasta e poezia. Priviți atenți la reclamele cele mai interesante! Veți recunoaște ușor metafora „Lumina scrie povestea cunoașterii", care se putea citi în metrou în urmă cu ceva timp. Așa că poezia se arată foarte clar ca fiind altceva decât ceva scris în versuri! Foarte simplu, nu-i așa? Asta au știut-o, de altfel, poeții adevărați dintotdeauna. Nichita Stănescu este cel care a spus-o cel mai clar.

Ei bine, cred că îmi pot permite acum să rememorez, extrem de puțin din cât ar fi nevoie, ceea ce era în anii '90 (începând din 1998 până în 2007, cu o pauză între 2002 și 2004), totuși, unul dintre puținele Ateliere de creație/poezie care existau: cel pe care l-am ținut la Biblioteca Metropolitană la care lucram atunci. De la o distanță de aproape 20 de ani, cu întârziere, într-un gest de completare necesar, azi am finalizată o carte – *Calea poeziei* –, care este expresia efortului de prindere a poeziei ce se află dincolo de versuri, dincolo de cuvinte, având în forma literară doar un nivel „de sol", ca să spunem așa, restul fiind sub mare, sau dincolo de munte.

Pentru că intuiția mea de atunci este atât de frumos confirmată (fie și în imaginația mea, dacă vreți, dar nu contează), pentru că în România cel puțin, în ciuda schimbărilor de manifestare a poeziei (ieșire în stradă, în social, între oameni, către public, pe scenă, între oamenii de afaceri), încă nu se știe ce se face deși se face, pentru că nu s-a ajuns la conștiința deplină și fermă a fenomenului poeziei actuale, și cred că merită o atenționare, odată cu articolul de față, apoi cu eseul *Calea poeziei*, care tratează despre modul poetic de a vedea lumea. În ordine personală, *Atelierul de creație* (numit la un moment dat *Poezie în viață*) a fost un experiment ce anticipa, nu doar ca denumire, ci mai degrabă prin conținut, ideea poeziei dincolo de versuri. Sensul spiritual care ar putea fi implicat în expresie nu este totuși dominant nici pentru *Atelierul* de atunci, nici pentru *Calea poeziei* de acum, chiar dacă îl atinge tangențial.

În ce mă privește, m-am mirat de puzderia de ateliere care au răsărit după ce am plecat din România în Spania, din care am revenit în 2015. Și sincer vorbind, ceea ce înțelegeam eu prin *atelier* era și este un *mod de a practica poezia, un mod de a te pune în starea de a scrie înainte de toate*, iar nu de a aplica modele. Și asta e altceva decât ceea ce se întâmplă acum în atelierele de creație/poezie. De aceea, în sesiunile *Atelierului*, deși scriam la final (incluzându-mă și pe mine însămi), în ultima oră dintre cele 3, 4 chiar 5 ore uneori, mare parte din ceea ce făceam era să căutăm, să adulmecăm acel ceva ce aducea mai întâi starea. Ori, asta însemna, în momentele noastre cele mai bune, scotocirea unor *secvențe ale poeziei* care se găseau în prezența noastră în ochii celorlați, în corpurile noastre, în amintirile, obsesiile, plăcerile, durerile, visele noastre, în lucrurile din jur privite de noi într-un mod diferit pe care îl provocam, inventând trucuri: privind, de prea aproape sau de prea departe, în prea multă lumină sau pe întuneric, aceleași obiecte; dansând poeme, pictându-le în timp ce se spuneau (da, lucram cu poeme, dar așa!), bând cenușa poemelor și mâncând poemul la propriu, țipând sau tăcând, scriindu-le pe ghivece de flori, pe stropitori, pe asfalt, pe pereții blocurilor, dându-le pe stradă, la mesele din cafenele. La ce Atelier de poezie se fac acum astfel de „jucării"? Nu am forțat niciodată limitele umane precum Marina Abramović, despre care, în treacăt fie spus, am aflat abia anul ăsta la doctoratul de filosofie. Beam ceai cu biscuiți; tinerii mei se amuzau desigur; în afara *Atelierului*, experimentele erau extinse mai puțin ortodox, dar gustul acestui fel de exercițiu, de practicare a poeziei de dinainte de scris, se deschidea aici. Câți recunosc asta? Și, ca o paranteză deloc întâmplătoare, happening-urile, peformance-urile actuale ale Marinei sunt din ce în ce în ce mai cuminți și îmi place să cred că nu din cauza vârstei (în jur de 60), ci pentru că, de fapt, oricum ar fi ajuns aici, acesta era, este, drumul direct. Nu neg însă că durerea, fizică sau psihică, experimentată conștient, are rolul ei în... inițierea poetică, în calea poetică. Oricum însă, ajungă-i vieții durerea ei! Nu ai decât să te vezi sau să o vezi la ceilalți.

Lucram desigur cu... creativitatea. A spune că pregăteam acasă atelierele, ar fi o minciună... Abia în ultimii ani mi-am dat seama că merita măcar să le rememorez, după ce se terminau, într-un caiet. Îl am și acum. Este o agendă rătăcită de prin anii '70! Acum doar consemnez că acolo, în *Atelierul* de atunci, a fost un prim nucleu al unui *alt fel* de școală de poezie, unul irepetabil, unic, fără îndoială, de neimitat, dar încă „în mâinile mele", într-un punct de la care încă visez să-l continui. Rememorarea de acum este și o datorie față de mine însămi, față de povestea căii poeziei ce-și are un reper în *Atelierul de creație* de la Biblioteca Metropolitană din București, în jurul anului 2000 (considerând trei ani înainte și după); și au fost două sedii pe care le schimbam uneori cu sala de sus de la Muzeul Literaturii sau cu Sala Oglinzilor din sediul Uniunii Scriitorilor de pe Calea Victoriei. Astăzi sunt destule Ateliere de creație și de poezie, unele ținute de tineri care au trecut prin *Atelierul* meu (adrian urmanov, Răzvan Țupa, Ovia Herbert, fiecare cu o perioadă de vârf), altele de către scriitori care de obicei au și cursuri de creative writing; la București, Mircea Cărtărescu și, mai nou, Simona Popescu, ei fiind cei mai cunoscuți. Dar ce e mai interesant, precum mi-am dat seama, singurele Ateliere de poezie care seamănă cu ceea ce făceam ca poeți în *Atelierul* de la bibliotecă sunt cele care acum sunt ținute de către actori sau artiști plastici.

Menționarea *Atelierului* meu la Râșca, unde adrian urmanov m-a invitat la prima ediție a taberei lui de poezie, a fost mereu formală, fără să se știe ce anume am făcut cu adevărat.

Acum îmi dau seama că, odată mai mult, în ce mă privește, nu dau, în *Calea poeziei*, rețete pentru scris poezie, ci intru, pe cât posibil, în zona laboratorului interior al fiecăruia, acolo unde sunt identificabile *secvențe* ale corpului poeziei posibile, ca să spun așa; unele părți sunt comune tuturor și de aceea le putem recunoaște, accepta când sunt arătate, altele sunt ireductibile și acestea sunt de căutat, esențiale pentru orice poet autentic, mai ales dacă posedă și talent. Nu am dorit niciodată să formez poeți mari ai noilor generații, și totuși, cei care au trecut prin *Atelierul* meu nu au lăsat indiferentă receptarea critică. În general au recunoscut că au trecut prin *Atelier*, nu și ce a însemant pentru ei.

La drept vorbind, la Râșca doar urmanov îi învăța tehnici de scriere. În ce mă privește, am făcut *Atelierele* mele obișnuite. Între altele, îmi amintesc că am ieșit pe câmpul și pădurea din apropiere. În ziua aceea, i-am pus să construiască niște „colibe", era doar schițarea lucrului pentru un spațiu diferit, personal, izolat de mediu; eu însămi intram în joc, dar treceam pe la fiecare și vorbeam;

era important ce simţeau în timp ce căutau materialele şi le aşezau, ce gândeau, ce trăiau, ce puteau scrie... În altă zi, am urcat în clopotniţa mănăstirii. Acolo am folosit spaţiul cu sonoritatea diferită şi am exersat sunete şi i-am pus să se mişte şi să pronunţe unele chestii... Se scria, desigur, după fiecare exerciţiu dirijat, dar şi lăsat liber. Era nevoie să intervin pentru că nu erau obişnuiţi cu stilul meu de lucru şi erau pasivi. Ulterior au prins mişcarea, mai degrabă s-a reflectat în ceea ce au scris. Eu le-am oferit experienţa vie a ceva ce îi apropia de intrarea în starea pentru poezie, de identificarea unor elemente personale (de percepţie, idei, obsesii, ticuri, dar şi expresii personale deja folosite în poemele lor). Spun asta pentru că nu am povestit vreodată şi nu se cunoaşte exact ce am făcut eu la Râşca. Există unele pagini de proiecte de ateliere pregătite pentru atunci, dar improvizaţia se adăuga mereu şi era partea cea mai interesantă. Ca atare, cum am spus, nu mi-am pregătit *Atelierele* aproape niciodată, multe dintre ele le-am inventat, aveam însă şi datele celorlaţi şi lucram cu „materialele” lor (poemele lor deja scrise, în formare). Îi priveam, le citeam poeziile, iar ideile veneau.

În *Atelierul* meu, la care urmanov a venit cel mai mult (între toţi cei care au trecut în cei 5-6 ani în care l-am ţinut), eu nu am dorit niciodată să le arăt cum se scrie, ci cum să caute poezia în ei înşişi, convinsă fiind, atunci şi acum, că dincolo de orice tehnică, de orice lectură – inevitabile totuşi în formarea unui poet – fără o anumită căutare specifică a poeziei dincolo de vers – pe care o re-inventam cu fiecare sesiune – poetul autentic nu ar fi putut să se nască. Dimensiunea asta a căutării are însă riscurile ei, căci doi dintre cei care m-au urmat îndeaproape mai mult de trei ani (urmanov şi Andrei Peniuc) s-au călugărit, deşi urmanov a continuat tocmai ca monah forma lui de a fi în poezie, iar alţii continuă să caute fără să fie prea convinşi de efortul necesar în singularitatea limbajului poetic. Dincolo de această finalitate prea rapidă a *Atelierului*, sunt încercările exterioare de a costrui alte ateliere (cazul Ţupa şi Ovia). Alţii, însă, au continuat atelierul la nivel personal, fără îndoială în direcţia unei poezii din viaţă. Fiecare a luat ce i-a convenit, dar cred că dacă au ceva comun este tocmai căutarea şi trăirea poeziei din afara versului. În rest, stilul lor trebuia să fie cel mai individual cu putinţă, şi asta se vede în toate cărţile celor care au participat la *Atelier* şi au publicat ulterior, primii recomandaţi criticului Marin Mincu la *Pontica*, unde au şi debutat; aş mai aminti pe Radu Ianovi, Gabriela Toma şi Cătălina Matei.

Domnul Virgil Diaconu observa prezenţa şcolilor de poezie. Expresia are desigur mai multe sensuri. Unul e conjunctural (exista şi pe vremea comunismului, aşa cum am citit în eseul dumnealui), dar *creative writing* ţine de un rol social al poetului de azi, nu îndeajuns valorificat, de fapt, iar la noi încă timid; un curs de scriere poetică se referă la iniţierea în poezie, în sensul familiarizării cu primii paşi în scris, cu tehnici elementare, absolut generale şi repetabile în formule deşirate de-a lungul anilor de literatură din şcoli; iar un poet matur (nu neapărat genial), o poate face ca orice profesor de literatură, adăugând, dacă e generos, propriile secrete, ceea ce, de fapt, nu se obişnuieşte, nici vorbă; aceştia, desigur, nu formează neapărat mari poeţi, şi nici nu trebuie să fie aşa.

Celălalt sens al termenului implică, desigur, valoarea unui poet, dar ştim că poetul genial nu a dat niciodată lecţii de scriere poetică, cel mult câte un discurs, dacă avea o viziune estetică structurată teoretic. Fie spus, a preda poezia nu e acelaşi lucru cu a da lecţii de scriere poetică. Aşa cum bine spune în eseul său Virgil Diaconu, devine **poet** doar cel care are deja în el poezie, iar pe de altă parte asta se poate preda altfel decât prin expunerea unor tehnici. Într-un fel, marii poeţi *predau* dar într-un sens particular, prin contaminare cu creaţia lor; impactul cu scrisul lor dă naştere la imitaţie sau inspiră catalitic. Şi oricum, acest fel de predare a **poeziei**, iar nu a modelelor de poezie, e una *implicită*, face parte din procesul istoric firesc al influenţelor dinspre artiştii paradigmatici; cazul Eminescu, Bacovia, Arghezi, iar mai încoace, Nichita, Mazilescu, Cristi Popescu (lista e deschisă, desigur).

Mi-ar fi plăcut să spun că un mare poet *transferă, trece* de la el la viitorii poeţi, precum maestrul o *învăţătură poetică* dinspre un complex care e fiinţa lui întreagă şi în care arta lui e doar o parte din ceea ce are de dat. Dar nu e aşa, asta este doar ce îmi imaginez, îmi doresc şi visez eu în *Calea poeziei*.

Ce frumos ar fi dacă ar exista asumarea din partea poeţilor maeştri a unei asemenea transferări de poezie dinspre ei spre învăţăceii lor! Totuşi, în tradiţia occidentală nu există, din câte ştiu, vreun poet care să fi descoperit şi închegat vreo învăţătură poetică cu menirea ei pentru spiritul omenesc, cu stilul de viaţă, vestimentaţia, exprimarea artistică, de aşa natură încât să fie transferabilă. În ce mă priveşte, am naivitatea de a gândi că ar fi posibil exact din momentul în care în forma de acum a poeziei se va fi epuizat atât de mult, încât se va desface de toate falsele orgolii, de toată mitologia autistă a ireductibilităţii unicităţii poeziei în masca ei lingvistică, deja mai veche de 2000 de ani şi nici măcar originară. Există mitul imposibilităţii transmiterii poeziei altfel decât prin contactul cu forma ei scrisă. Dar, se uită ceva foarte simplu: poezia nu este doar o prestidigitaţie de cuvinte ce redau sentimente, emoţii, gânduri. Mai e un rest, acela despre care spuneam aici că se face simţit fără voia noastră. Nu, nu e un concept nou, tocmai noţiunea de concept e de evitat. Asta nu înseamnă că vom gândi la „misterul inefabil al poeziei”, ne-am întoarce la o formulă prea veche ca să aibă acoperire factuală acum. Poate cheia înţelegerii poeziei de azi nu este cum o vedem noi pe ea ci cum ne vede ea pe noi. Şi aici avem de exersat un mod de a vedea diferit, un fel de *a doua vedere*, sau *a doua privire*, familiară desigur oricărui poet autentic dar niciodată luată prea în serios. În *Calea poeziei* tocmai astfel de privire o folosesc ca atare, nu doar vorbesc despre ea,

încercând în acest fel să transfer către cititori acea *poezie de dincolo de vers*. De aceea e o carte ea însăși în mișcare, în formare în timp ce s-a scris și (folosind un exercițiu indicat insistent acolo: *imaginând*) poate în timp ce se citește.

Poeții de azi, din păcate, stau foarte bine la capitolul tehnică, una de fond, elementară, ca și cum ar fi urmat toți vreo școală de scriere poetică, dar poezia lor suferă tocmai de lipsa... unei coeziuni estetice asumate; conceptul de generație, de fapt, nu mai există, apar doar individualități nu îndeajuns formate sau incomplet afirmate (contextul social nu ajută deocamdată). Nici critica nu ajută, căci ea nu are ce să adune unitar pentru a formula caracterul estetic, programatic, stilistic al poeziei actuale.

Aparent, poezia de azi nu mai funcționează cu modele, dar, dincolo de momentele de teribilism inițiale în orice generație de poeți noi, există o scriitură de fond identificabilă și ea reunește, de-a valma, elemente din multe modele aglutinate, se întâmplă o mixtură de modele, nu mai există doar unul sau două. Nici măcar nu li se mai știe sursa, căci unele sunt la mâna a doua, a treia, au trecut prin alții. Fie spus, situația negării declarative a modelelor nu se datorează faptului că nu sunt respectate cele vechi ci pentru că fiecare este căutător pe cont propriu, a ceea ce are de spus. Asta face ca evoluția scriiturii poetice actuale să fie foarte lentă, cu tot haosul de stiluri care mai de care mai personale și totuși, remixuri, ca să folosesc un termen din muzică.

Calea poeziei de acum, dar și *Atelierul* meu de atunci de la Biblioteca Metropolitană, sunt un fel de școală, dar una diferită: nu citeam poezie ca să scriem după modele, ci ca să descoperim secretele poeziei de dincolo de regulile formale. Nici vorbă că nu am pretenția că aș fi acel maestru poetic pe care îl caut, dar cred că toți cei care eram în *Atelier* eram în atmosfera, uneori de transă, din apropierea poeziei care circula cu voia ei pentru că noi o lăsam să apară fiind în starea de bănuială că e în altă parte decât cuvintele. Spun noi, chiar dacă centrul de pornire a bănuielii se întâmpla să fiu eu. Căutam un fel de identificare cu percepția, gândirea, sentimentele, orice **variabilă** individualizantă a scriiturii unui poem. Nu observam regula generală a scrierilor, ci exact pe dos decât în atelierele de poezie de acum, forțam identificarea semnelor particulare, altele decât cele recunoscute oficial, să zicem, de către critici. Își citeau uneori poemele, dar atenția era să descoperim fiecare, începând cu mine, expresiile generatoare individuale, capabile să formeze în viitor, scriituri unice. Nu învățam „să tăiem versurile", așa cum se învață în toate cursurile de poezie. Nu mă interesau greșelile ci reușitele, însă acelea pe care cel ce scrie nu și le vede singur. Și lecturile erau doar un punct de plecare extrem de scurt pentru un demers de căutare a semnelor particulare ale fiecăruia dintre participanții la *Atelier*. Nu reprezint, desigur, nici profesorul de literatură, nici poetul genial, eu cred că eram pe un fel de drum încă nebătătorit, iar *Calea poeziei* e un cadru în plus pentru acest soi de practică a poeziei care, deși poate semăna cu o școală, e una „de grădină", ca a filosofilor din antichitate. Oricum, ieșeam deseori în afara spațiului bibliotecii, dialogam mult, experimentam mișcări, forme, gesturi neobișnuite ale noastre înainte să scriem fiecare într-un colț al lui.

Atât *Calea poeziei* cât și Atelierul de creație *Poezie în viață* (așa cum s-a numit în ultimii ani) sunt expresii ale unui mod de a înțelege poezia ca o *prezență* al cărei principiu este *creativitatea* ce se activează în realitate în toate artele, în toate domeniile de cunoaștere. Originar vorbind, creativitatea este poetică, și asta o dovedește inevitabila numire involuntară, din ce în ce mai simptomatic, a poeziei în toate tipurile de atelier, și mai mult, în orice profesie în care se caută excelența. Poezia este un *accelerator al conștiinței umane*, vitală în ordinea evoluției umane, și asta m-am străduit să spun în *Calea poeziei*. De asta trebuie să fie conștienți în primul rând poeții și să înceapă să-și asume rolul complet, fără complexe, de a oferi poezia folosindu-se *ei* de materialele din celelalte arte, și nu invers, cum este acum când un pictor își face poezia pictându-se pe sine pe scenă, sau muzicianul experimentează sonoritatea dincolo de muzică, trecând astfel în zona poetică, în metafora de care sunt capabile sunetele muzicale. Până și natura „scrie" metafore atunci când modelează cu norii animale pe cer sau când contorsionează copacii astfel încât seamănă cu fizionomia umană; până și universul conține în el „vers", în stare fiind să ritmeze în forme infinit creatoare viețuitoarele. Poezia este o dimensiune nevăzută dar tot atât de reală precum lumina; la urma urmei, o dimensiune prezentă în viața cotidiană, atât de naturală încât nici nu o mai vedem. *Calea poeziei* este un mod de a redescoperi simplitatea poeziei din fața ochilor. De aici ar urma necesar asumarea unui alt rol al poetului în ziua de azi, cel de *mânuitor de poezie* și nu doar de versuri. Că poetul nu mai e genial..., dar spuneți-mi acum ce poet genial mai avem noi în România? Jignesc pe cineva? Eu nu sunt, desigur, nu mă pot lăuda cu asta, dar recunosc că mă străduiesc să mânuiesc poezia, căutându-i calea aici și dincolo, poetul nefiind niciodată doar de aici, cum nimeni nu-i doar de aici, cel puțin atâta timp cât visează noaptea cum zboară și călătorește prin locuri necunoscute, dar cât se poate de clare. Poate cineva să spună că visul e de aici?

Nina VASILE

Gérard PFISTER

M de la *Muzică**

Dacă în cultura noastră mitologia greco-romană şi-a pierdut mult din aura sa, dacă Amphitrite şi Perséfone, Hefaistos şi Busiris, Polymnia şi Terpsichore nu ne mai bântuie imaginaţiile, Orfeu rămâne pe drept cuvânt în memoria noastră acel erou fără seamăn care n-a avut alte arme decât lira şi propria voce. Cântecul său era atât de frumos, încât se spune că până şi copacii şi stâncile se mişcau, fluviile îşi întrerupeau curgerea şi animalele sălbatice se adunau ca să-l asculte. Şi nici chiar zeii infernului n-au putut rezista acordurilor lirei sale atunci când le-a cerut să i-o înapoieze pe Eurydice, ucisă de muşcătura unui şarpe în ziua nunţii.

Atât de mare era atunci prestigiul poeziei, încât, fără luptă, Orfeu a reuşit să-l anihileze pe Cerber – pentru înlănţuirea căruia Hercule a avut atâta de luptat. Şi, se pare, fără măcar să ridice glasul. Într-adevăr, în legătură cu aceasta, Berlioz ne povesteşte o nostimadă a lui Gluck: „În timpul repetiţiilor la *Orfeu* de la Academia Regală de Muzică, Legros se încăpăţâna să urle, după metoda sa, fraza intrării în Tartar: *Fie-vă milă de lacrimile mele!* Într-o zi, în sfârşit, compozitorul exasperat îl întrerupse în mijlocul frazei şi îl lovi drept la ţintă: *Domnule! Domnule! Vă rog să nu mai urlaţi aşa! Ce dracu', nu se zbiară aşa în infern!*" (1) (*Dincolo de cântece*). Berlioz nutrea cea mai mare admiraţie pentru *Orfeu*-ul lui Gluck. Nu-i ajung superlativele pentru a ridica în slăvi „armoniile diafane, aceste melodii melancolice ca fericirea, această instrumentaţie dulce şi uşoară care creează atât de bine ideea de pace infinită!... Toate acestea mângâie şi fascinează. Începem să detestăm senzaţiile grosolane ale vieţii, să ne dorim moartea pentru a asculta întruna acest murmur divin." (2) (ibid.). Gândul că această muzică sublimă ar fi putut ajunge cândva să emoţioneze vulgul îi era de nesuportat: „*Orfeu*, notează el, începe să aibă parte de o modă neliniştitoare. Trebuie să sperăm totuşi că Gluck nu va deveni la modă (...). Dar să ne liniştim, nu se va întâmpla aşa ceva: Gluck nu va ajunge să fie la modă, iar Guignol, de vreo câteva zile, se bucură de mari încasări, atât de mulţi sunt cei care vin să-l vadă pentru a-şi scoate pârleala." (3) (ibid.).

Există în cuvântul uman ceva care vine de dincolo de om, ceva ce ţine de natura divinului. Nu se spune oare că Orfeu era fiul zeului Apollo şi al muzei Calliope? Până şi în cuvântul cel mai banal această origine divină găseşte să-şi spună: „În cuvintele înseşi există un cântec mai obscur", scrie Cicero (4) (*Orator ad Brutum,* trad. de Y. Leclair). Avem impresia că vorbim despre lucruri în tot ce au ele mai prozaic, iar cuvintele, aparent cu de la ele putere, încep să moduleze o melodie necunoscută. Credem că putem folosi cuvântul ca pe un simplu instrument de comunicare şi deja cuvântul ne poartă către alte adevăruri: „Poezia, notează Jean-Michel Maulpoix, există pentru că limbajul articulat înscrie într-adevăr în noi mult mai mult decât putem spune sau pentru că aceste cuvinte nu sunt o simplă monedă de schimb, ci ne poartă dincolo de ceea ce putem gândi sau înţelege. Ea (poezia) este prin excelenţă locul în care se articulează insatisfacţia, contradicţia noastră. Ea trasează, din poem în poem, liniile noastre de fugă şi sugerează mersul nostru şchiop şi necăjit!". (5) (*Ce se poate spune despre poezie?*).

Poezia, spune Léon-Paul Fargue, este această stranietate cât se poate de banală, „o lecţie cântată despre lucruri." (6) (*Suită familiară*). Poezia nu este decât momentul când acest cânt profund acaparează total limba, în care vocea divină se înalţă de parcă s-ar naşte pe aripile duhului: „Fără îndoială, notează Fratele Luis de León, că Dumnezeu a inspirat poezia în spiritul oamenilor pentru ca mişcarea şi duhul său să-i ridice la cer, de unde îşi are obârşia. Căci poezia nu e nimic altceva decât o comunicare a duhului ceresc şi divin!" (7) (în *Arta poetică,* de J. Charpier şi P. Seghers).

Există un moment în care muzica secretă care dormea între cuvinte pare să se elibereze, să se împrăştie, să triumfe asupra tuturor greutăţilor care o sufocau: acest moment nu este oare acela pe care, pur şi simplu, îl numim *poezie?* Credem că o putem defini, stăpâni, agresa. Prostie. „Muzele, observă Claudel, sunt fecioare neprihănite care pun pe fugă violenţa. Doctrina mea poetică s-ar rezuma în acest cuvânt din Înţelepciunea antică: Nu împiedicaţi muzica. Lăsaţi-o să izvorască singură. Pregătiţi-vă pentru apariţia ei." (8) (Prefaţa la *Antologia de poezie mexicană*).

Poezia este în primul rând o ascultare: există ceva în noi care vrea să se exprime, să vorbească, să cânte. În noi toţi, care o ascultăm sau nu. Care o lăsăm sau nu să apară, ocupaţi cum suntem tot timpul cu o mie de activităţi în care credem că ne regăsim. „Pentru a crea un poem, Pierre-Albert Birot oferă cu dărnicie nenumărate sfaturi înţelepte, apoi se răzgândeşte pentru a încheia prin aceste cuvinte simple: «Dar ar fi trebuit să vă spun pur şi simplu/ Copiaţi, copiaţi cu religiozitate/ Adevărul pe care îl întrupaţi/ Şi veţi crea un poem// Cu condiţia să fiţi poet»". (9) (*Luna sau cartea poemelor*). Să descoperim întâi acest adevăr ascuns cât mai adânc. Să începem să-l ascultăm „cu religiozitate". Şi vrem să cităm aici poemul final al lui Angelus Silesius: „Prietene, mă opresc aici. Dacă vrei să mai citeşti,/ Mergi, devino tu însuţi scrierea şi esenţa". (10) (*Rătăcitorul heruvim,* trad. R. Munier).

Poemul trăieşte din această ascultare a unei realităţi care precede poemul şi care îi oferă deja, înainte chiar de a exista, un *tipar sonor*, după cum scrie magnific Ossip

Mandelstam: „Orbul recunoaşte chipul drag, îndată ce l-a atins cu degetele sale clarvăzătoare şi lacrimi de bucurie – bucurie sinceră a celui care recunoaşte – îi ţâşnesc spontan după o lungă despărţire. Poemul trăieşte din imaginea sa interioară, din tiparul sonor al formei care anticipează scrierea. Cuvintele încă nu există, că deja auzim poemul, îi auzim imaginea interioară care pipăie auzul poetului." (11) (*Despre poezie*, trad. Mayelasveta). „Ochiul ascultă", spunea Claudel, vorbind despre pictor. „O voce care ascultă", a scris André Velter referindu-se la poet: „Cânt secret al unei voci care ascultă, poezia trăieşte dintr-o necesitate aventuroasă." (12) (*Ţara de Sus*). Oare îi este omului ceva mai necesar decât acest cântec?

Esenţa muzicală a poemului se află în profunzimile sale din cele mai vechi timpuri. Şi, fără îndoială, omul de altădată era mult mai atent decât suntem noi astăzi, când poezia are un nume şi un statut – chiar dacă din ce în ce mai mizerabil. Noi am uitat ceea ce ştia altădată omul cel mai simplu, cel mai puţin civilizat. Leopardi notează acest lucru în al său *Zibaldone*: „Poezia lirică este cea mai veche dintre toate: ea este specifică fiecărei naţiuni, chiar sălbatice; ea este cea mai nobilă şi cea mai poetică; ea este poezia autentică, pură, pe toată întinderea sa; specificul fiecărui om, chiar incult, care caută bucurie sau consolarea în cântec, în cuvântul ritmat, indiferent de ritm şi în armonie; ea este expresia liberă şi adevărată a oricărui sentiment intens şi puternic resimţit. (13) (trad. G. Luccionni). Aspectele cele mai elementare şi rafinate, dincolo de distincţiile şi de clasificările pe care le aduc ştiinţa şi cultura, le are limba.

O magnetizare a cuvintelor, o respiraţie a spiritului: „Poezia, spune Seamus Heaney, este limbajul (înscris) pe orbită." (14) (*Sunday Independent,* 25.09.1994, trad. W. English). Mişcare pură, elipsă impecabilă. Preocupat să rămână cât mai strâns legat de experienţa cotidiană a oricărui om, Philippe Jaccottet regăseşte, pentru a defini poezia, un registru de imagini care se deschide firesc spre scânteierea stelelor şi muzica sferelor: „Limbajul poeziei mi-a părut întotdeauna că reflectă cel mai corect vieţile noastre în toate dimensiunile lor, cel care poate împăca fumul (deşertăciunea) cu parfumul, cel care ştie să creeze un cânt sau un simplu cântec din suferinţele noastre mici sau violente, din călătoriile noastre – în timp, în spaţiul exterior, precum şi în cel interior –, care creează o muzică chiar pornind de la umbră şi de la absenţă, care face să strălucească pentru bucuria noastră până şi iureşul zilelor. Da, aceasta străluceşte, aceasta luminează sau arde în palma deschisă. O constelaţie foarte aproape de noi, în palma deschisă, în cartea deschisă. Nu cred că trebuie să mai adaug ceva." (15) (*O constelaţie foarte aproape*).

Poezia este în primul rând o ascultare, spuneam, „în timp, în spaţiul exterior, precum şi în cel interior". Muzica este acolo în imensitatea interioară şi exterioară, în spaţiul unic, este suficient să devenim atenţi la ea. Că ordinul pe care şi-l dă Valéry în *Caietele* sale, sub forma unui poem: „Muzica ce este în mine/ Muzica aflată în tăcere, plină de forţă/ Să vină şi să mă uimească". (16) „Muzica, prin excelenţă", expresia lui Mallarmé, îşi găseşte ecoul aici. Poemul este experienţă sonoră înainte de a avea sens: „Un concert solitar, tacit, se oferă, prin lectură, spiritului care îşi redobândeşte, pe o sonoritate mai slabă, semnificaţia: nici un mijloc intelectual care exaltă simfonia nu va lipsi, rarefiat şi asta-i tot – din actul gândirii. Poezia, apropiată de idee, este Muzică, prin excelenţă – nu permite inferioritatea". (17) (*Divagaţii*). Ceea ce nu e prea diferit de definiţia adesea citată, a autorului *Cimitirului marin*: „Poemul, această ezitare prelungită între sunet şi sens." (18) (*Întocmai*). Sau, într-o formulă şi mai sintetică, George Steiner: „poezia, pe care n-am putea-o defini mai bine decât ca muzica gândului". (19)

Muzică înainte de a fi gând, gând de natură muzicală. Cum poate sunetul să producă sensul? Cum poate sensul să rămână încărcat de vibraţiile sunetului? De la Charles d'Orléans la Gérard de Nerval, de la Hugo la Éluard, nu există poet care să nu fi meditat, în felul său, la această magie familiară ce constituie practica poeziei. În centrul acestei magii, Pierre Reverdy aşează *ritmul*: „Pentru poet, nu numai cuvântul precede şi conduce ideea, ci însuşi sunetul precede şi cheamă cuvântul, izvorul primordial fiind de altfel ritmul, şi, oricât de discret ar fi, oricât de nemelodic şi nemuzical ar fi poetul, condiţia ca cel ce scrie este să fie totuşi, puţin, poet". (20) (*De-a valma*). Acest „ritm" este atât de diferit de ceea ce Max Jacob numeşte „instinct": „Lirismul este sunetul produs de instinctul unui suflet muzical când gândul îl tulbură şi el nu se exprimă". (21) (*Scrisori către Florent Fels*, prezentare de M. Green). Este oare altceva decât „cântul" la care se referă Pierre-Jean Jouve: „Poezia se bazează pe cuvânt; pe tensiunea organizată între cuvinte, este *cântul*; pe misterele asociaţiilor de idei şi de coloraţii, între amintiri, emoţii şi dorinţe, provocate de cuvinte; şi, în sfârşit, aş îndrăzni să spun, pe puterea ocultă a cuvântului de a crea lucrul". (22) (*În oglindă*).

În aceste zone profunde unde are loc gestaţia poemului, încă muzică şi deja aproape idee, cine poate spune ce se întâmplă, altfel decât printr-un vocabular aproximativ, cu consonanţe uneori ciudat de iniţiatice? Mistere naive, fără îndoială, ca în aceste balade şi numărători în care miraculosul nu provine decât din extrema simplitate a imaginilor şi din dulceaţa unei melodii:

„Tată mi-e privighetoarea/ Ce cântă-n frunziş/ În vârf de desiş/ Iar mamă mi-e sirena/ Ce cântă-n marea plină de sare/ În ochi de vâltoare". (23) (Anonim din secolul XVIII). Din câteva cuvinte înmănuncheate ţâşneşte muzica, şi muzica este în acelaşi timp idee, idee care se găseşte fără să fi fost căutată.

Poetul este un cântăreţ fără partitură. Melodia se înalţă doar din modulaţiile vocii sale, fără încetare, iar cuvintele sunt această melodie, purtătoare de sensuri neaşteptate. „Un poet este un cântăreţ şi un cântăreţ nu poate să nu cânte". (24) Max Jacob este cel care susţine această idee într-o scrisoare către Michel Manoll (*Scrisori către Michel Manoll*, prexentare de M. Green). Aragon insistă şi mai mult asupra importanţei primordiale a cântecului în cadrul poemului: „Dincolo de pedagogie, dincolo de tot ce se poate învăţa despre poezie, rămâne cântecul. Doar cântecul care nu se poate reduce la nimic (...). Cântecul care este în acelaşi timp demnitatea şi reuşita poemului. Cântecul care este negarea solitudinii poetice. Cântecul care este comunicarea poeziei. Singura sa obiectivitate". (25) (*Cronicile Bel Canto-ului*).

În aceasta constă diferența esențială între proză și poezie, într-o epocă ce s-a străduit atâta să le amestece – poeme în proză, proze poetice. „Poetul nu scrie în proză, subliniază Montale, ba, mai mult, el detestă proza, o consideră un instrument utilitar menit să comunice idei, nu duhul/inspirația artei. Cuvintele pe care le înșiruim vorbesc, cele pe care le combinăm – cântă. Iar poetul cântă!” (26) (*Poezia nu există*, trad. P. Dyerval Angelini). Oare Verlaine, cu „suspinele sale prelungi”, a fost cel care a avut ultimul cuvânt: „Ci numai muzica s-o desmierzi/ Precumpănească, deci, vers impar,/ Mai vag în aer fără habar,/ Ușure ce-i, tot ușor îl pierzi”. (27) (trad. Mihai Rădulescu). (*Odinioară și altădată*).

Leonard Cohen, în măsură să abordeze (această) temă, relua această definiție într-o manieră glumeață: „Poezia este o sentință pe care o dau alții asupra oricărui limbaj plin de muzică și de ritm și de autoritate”. (28) (*The Sunday Times,* trad. W. English). În care vedem întâmplător și limitele unei astfel de definiții. Acest „limbaj plin de muzică și de ritm și de autoritate” ce înseamnă? Înțelegem ce înseamnă „muzică și ritm”, dar această „autoritate” nu reintroduce oare pe furiș un criteriu cu totul nou, foarte misterios și care, totuși, nu scapă, intuitiv, sentinței noastre de cititor?

Despre acest subiect, Borges are o remarcă cu totul originală, plină de miez și paradox, care ne poate fi un stimulent: „Câteodată, scrie el, am fost tentat să traduc în limba spaniolă muzica limbii engleze sau germane: dacă aș fi reușit această ispravă aproape imposibilă, aș fi un mare poet...” (29) (trad. S. Baron Supervielle). Dacă muzica este esența poemului, cum să înțelegem că poate fi tradus? Cum să ne explicăm faptul că, pierzând prin traducerea dintr-o limbă în alta, întreaga sa aură muzicală, el rămâne totuși, ireductibil, în cealaltă limbă, un poem? „Traducerea în spaniolă a muzicii limbii engleze sau germane” – oare aceasta a făcut din Borges un mare poet? Cu siguranță că nu, chiar dacă geniul poliglot al scriitorului argentinian joacă un rol important în poetica sa personală. Fără îndoială că poezia lui Borges își extrage „autoritatea” din altă parte decât din această unică posibilitate – sau imposibilitate. Ezra Pound, explicând ce anume înțelege el prin „ritm”, ne așează, se pare, pe calea cea dreaptă: „Cred într-un ritm absolut, scrie el, un ritm poetic, adică ce corespunde exact emoției sau nuanței emoției care se exprimă. Ritmul fiecăruia trebuie să fie interpretativ și va fi, deci, în cele din urmă, ritmul propriu al fiecăruia, care nu imită nimic și nu poate fi imitat. (30) (*Eseuri literare*, trad. G. Pfister). La baza muzicii poemului, „ritmul” este deci în mod esențial personal, ireductibil la artificiile unei competiții estetice care ar reduce cuvintele la simpla lor valoare sonoră. Vocea poetului, care răsună atât de clar în limba poemului, în realitate vine de departe. Octavio Paz ne-o reamintește, „poezia este memorie devenită imagine și imagine devenită voce.” (31) (*New York Times,* 8. 12. 1991, trad. W. English).

În muzica poemului există ceva ce vine din profunzimi mai mari decât vocea, mai mari decât sunetele. Ceva ce este în opoziție cu aceasta, și fără de care muzica nu ar exista: tăcerea însăși. Ceea ce constituie forța poemului este oare frumusețea sonorităților sale, sau mai degrabă calitatea tăcerii ce rezonează în secret în el? Poemul este alcătuit din limitele sale mai mult chiar decât din versurile sale. „Spațiul alb, ne amintește Claudel, nu este pentru poem doar o necesitate materială impusă din afară. El este condiția însăși a existenței sale, a vieții, respirației sale (...). Acest raport între cuvânt și tăcere, între scris și spațiul alb constituie resursa specifică a poeziei și de aceea pagina este domeniul său propriu”. (32) (*Reflecții asupra poeziei*). Artizan al limbajului, cantor al ritmului, Éluard insistă totuși și el asupra acestui punct: „Poetul este cel care inspiră, mult mai mult decât cel care este inspirat. Poemele au întotdeauna mari spații albe, mari spații de tăcere”. (33) (*Evidența poetică*).

Poetul nu are altă resursă decât limbajul. Totuși, ceea ce caută în cuvinte nu este atât sensul lor, nici chiar sonoritatea lor, ci tăcerea dinlăuntrul lor. „Poet este cel care se folosește de cuvinte mai puțin pentru a le dezvălui sensul imediat, cât pentru a le constrânge să dezvăluie ceea ce ascunde tăcerea lor.” (34) (Arthur Adamov, *Mărturisirea*). Un poem în care nu ar exista decât cuvinte, ce valoare ar avea? Dacă poezia, în ciuda dificultății de a transpune dintr-o limbă în alta sensul și sonoritatea cuvintelor, în ciuda a orice poate să treacă de proba traducerii, reușește tocmai din această cauză; nu traducem decât tăcerile. Universalitatea poemului este dată tocmai de tăcerea dinlăuntrul său – căci dintr-o limbă în alta tăcerea este la fel. Cu cât este mai mare calitatea tăcerii din poem, cu atât vor fi mai valoroase traducerile care s-ar putea realiza. Invers, din atâtea delicate edificii din cuvinte, la proba traducerii, ce va mai rămâne?

Este cunoscută ideea lui Robert Frost: „Poezia este ceea ce se pierde la traducere”. (35) Dar atunci cum se face că tocmai cea mai valoroasă poezie, cea a lui Dante sau a lui Celan sau haiku-urile – nu se pierd la traducere? Tăcerea, am spune ca opinie strict personală, este ceea ce nu se pierde prin traducere. Și din fericire toată marea poezie este plină (de ea). David Burnett subliniază acest lucru cu umor: „Într-un poem bun, ca și într-o căsnicie reușită, nu se spune totul”. (36) (*Colțuri pentru vânătoare*, trad. de W. English). Și Georges Perros: „Întotdeauna, nu scriem decât la (distanță) de două degete de tăcere”. (37) (*Pagini lipite II*). Poezia e ca muzica, poezia e ca tăcerea, același lucru.

(continuare în nr. viitor)

Traducere din limba franceză -
Liana ALECU

* Textul reprezintă un fragment din capitolul „M de la *Muzică*”, cuprins în volumul „Poezia este altceva. O mie și una definiții ale poeziei”, apărut sub conducerea lui Gérard Pfister, Editurile Arfuyen, Paris, 2008. © Editurile Arfuyen.

Note

1) Berlioz, Hector - *Dincolo de cântece*
2) Ibid.
3) Ibid.
4) Cicero, Marcus Tullius - *Orator ad Brutum*
5) Maulpoix, Jean-Michel - *Ce se poate spune despre poezie*
6) Fargue, Leon-Paul - *Suita familiară*
7) Charpier, J., Seghers, P. - *Arta poetică*

8) Claudel, Paul - *Antologia de poezie mexicană, Prefaţa*
9) Birot, Pierre-Albert - *Luna sau cartea poemelor*
10) Silesius, Angelus - *Rătăcitorul heruvim*
11) Mandelstam, Ossip - *Despre poezie*
12) Velter, André - *Ţara de Sus*
13) Leopardi, Giaccomo - *Zibaldone*
14) Heaney, Seamus - în *Sunday Independent,* 25.09.1994
15) Jaccottet, Philippe - *O constelaţie foarte aproape*
16) Valéry, Paul - *Caiete*
17) Mallarmé, Stéphane - *Divagaţii*
18) Ibid.
19) Steiner, George
20) Reverdy, Pierre - *De-a valma*
21) Jacob, Max - *Scrisori către Florent Pels*
22) Jouve, Pierre-Jean - *În oglindă*
23) Anonim din secolul al XVIII-lea
24) Jacob, Max - *Scrisori către Michel Manoll*
25) Aragon, Louis - *Cronicile Bel Canto-ului*
26) Montale, Eugenio - *Poezia nu există*
27) Verlaine, Paul - *Odinioară şi altădată*
28) Cohen, Leonard - în *The Sunday Times*
29) Borges, Jorge Luis - trad. S. Baron Supervielle
30) Pound, Ezra - *Eseuri literare*
31) Paz, Octavio - în *The New York Times,* 8.12.1991
32) Claudel, Paul - *Reflecţii asupra poeziei*
33) Éluard, Paul - *Evidenţa poetică*
34) Adamov, Arthur - *Mărturisirea*
35) Frost, Robert
36) Burnett, David - *Colţuri pentru vânătoare*
37) Perros, Georges - *Pagini lipite II*

Gérard PFISTER

A ca *Afirmaţie**

Poiein (din limba greacă): *a face, a crea*. Înainte de orice, poate că poezia este pur şi simplu asta: acţiune, creare. Crearea unui sine, a unei lumi, a unui limbaj. Afirmaţie. A sinelui, a lumii, a limbajului. Înapoia şi împotriva oricărui obstacol. Convenţie, gravităţi, obiceiuri. „Poezia, scrie Henri Pichette, este o explozie împotriva obişnuinţei” (1- Pichette, Henri- *Epifaniile*). Şi Maxim Alexandre: „Poezia este lupta împotriva uzurii, nu doar a cuvintelor, dar odată cu această uzură, aceea a întregii noastre vieţi. Lupta contra rutinei, contra repetiţiei monotone a gesturilor noastre cotidiene” (2 - Alexandre, Maxime, *Jurnal*, 25.01.1967)

Rezistenţa, revolta, răscoala spirituală. Poezia este mai întâi de toate asta: un act de nesupunere. Care este expresia tinereţii. Nerăbdătoare, impetuoasă, adolescentină. Vi-l puteţi imagina pe Rimbaud cu părul alb? Tiţian, Monet, Picasso nu au fost maeştri ai artei lor decât la o vârstă înaintată. Dar, exceptându-l pe infailibilul Hugo, sunt la limită de vârstă cei la care flacăra poeziei nu înceteaza să crească. „Scriitura este un incendiu, nota Cendrars, întrucât a scrie înseamnă să arzi de viu, dar totodată înseamnă să renaşti din propria cenuşă” (3 - Cendrars, Blaise). Sigur, tinereţea nu are vârstă, dar vârsta ajunge să ne îndepărteze, într-o bună zi, de tinereţe, şi în acelaşi timp, se pare, de poezie. Fără îndoială, aurora are ea însăşi „degetele trandafirii” (cf. Dex, *Aurora* f. Mit. - zeiţa zorilor care, «cu degetele-i trandafirii», deschidea Soarelui porţile Răsăritului), dar e ca şi cum bietele noastre buze nu ar mai simţi nevoia de a fi sărutate. „Poezia este o inervare magnetică a inimii”, spune Antonin Artaud în *Scrisori de la Rodez*. Vine o vreme când nervii nu par să mai reactioneze cu aceeaşi viteză, cu aceeaşi violenţă.

Poezia este tinereţea limbajului. Act inaugural, crearea lumii întotdeauna de la început. „Pentru poeţi, scrie Henri Michaux, este întotdeauna naşterea lumii: emoţia face ca lumea să fie atât de arzător de nouă sau atât de etern de stranie. Poetul iubeşte întotdeauna pentru totdeauna, regăseşte miracolul de a vedea un copac pentru prima dată. El confundă uimit viaţa sa de om şi această viaţă de copac şi se pierde în spaţiu. Nimic nu este clar şi totul este translucid şi trebuie cunoscut îndată.” (4 - Michaux, Henri, „*Studiu asupra poeziei contemporane*”, în *Critici, omagii, conferinţe*). Stranie impresie, într-adevăr, a unei noutăţi radicale şi a unei prezenţe eterne. Ca şi cum ar fi vorba de fiecare dată de acelaşi veşnic început. „Poezia, scrie Pierre Jean Jouve, este un suflet inaugurând o formă”. (5) Tinereţea limbajului, dar totodată, fără-ndoială, şi din acelaşi motiv, limbaj al tinereţii. Rebelă pentru academii şi academisme, capele, şcoli şi saloane. Limbă de mare solitudine şi de revoltă absolută.

Din acest punct de vedere, poezia nu are, în ciuda celor spuse de savanţi şi amatorii de poezie, nimic în comun cu bucuria, cu înţelepciunea sau chiar cu arta. Ci mai degrabă cu o oarecare fervoare, cu îndrăzneala, cu nevoia de a ridica ancora şi de a se avânta în larg. „Omul Rimbaud, notează François Mauriac, nu-şi mai amintea de ceea ce la 18 ani constituia sinele său. Devenise mult mai străin faţă de el însuşi decât suntem noi, cei care îl iubim. Şi e prea puţin spus: probabil că a trebuit să fugă toată viaţa sa de o imagine modestă şi stricată. Ceea ce avea mereu în faţa ochilor nu era deloc această figură angelică pe care i-am dat-o, ci un cap păros, plin de păduchi, nişte subsuori pline de deratizant, o gură putredă de la absintul care îl adormea în zori. De câte ori nu ne-am întâlnit cu acel Rimbaud şi am trecut pe cealaltă parte a străzii? Adevăratul Rimbaud? Un dulău, ne spunea bătrânul Forain, care locuise cu el pe strada Campagne-Première” (6 - Mauriac, François - *Dintr-un bloc-notes la altul*, 1952-1969).

Şi, fără îndoială, e o ironie să vezi atâtea flori şi coroane depuse de atâţia exegeţi şi eseişti la mormântul tânărului din Charleville: „Rimbaud al nostru, nota Mauriac cu maliţiozitate, nu este el însuşi, suntem noi, acesta este adevărul, este vagabondul care eram noi când eram în putere, noi care nu am fi evadat niciodată din camera burgheză în care ne-am născut, în care supravieţuim, în care murim: acesta este mitul lui Rimbaud.” (7) (ibid.). Şi acest *noi* nu este, din punctul de vedere al poetului *Sang d'Atys*, o simplă clauză gramaticală: „noi care n-am fi evadat niciodată din camera

burgheză”, suntem noi toţi care admirăm în mod gratuit „dulăul” pentru a ne justifica faptul că n-am avut curajul său.

„Poezia, chiar la modul său fantastic, declara James Joyce, este întotdeauna o revoltă împotriva artificialului, o revoltă, într-un anumit sens, împotriva realităţii”. (8). Poezia este mai întâi acest act, această afirmaţie, acest gest. Şi frumuseţea acestui gest constă în faptul de a nu păli în faţa oricărui pericol. „Ceea ce numesc eu poezie, scrie Georges Perros, este o ocazie de a merge, de a trece pe unde nu ar fi trebuit, pe unde nu aş fi putut să mă induc în eroare fără ea. Poezia m-antrenează în neprevăzut. Pornind de la o hotărâre care m-a cuprins, limbajul meu riscă să-şi piardă condiţia socială, pentru a se avânta în regiuni în care ignoră tot, şi mai ales limba. Unde se va descurca.” (9 - *Pagini lipite II*). Philippe Sollers are dreptate când subliniază: „Nu există nimic mai periculos decât poezia, marea poezie, cea care e cu totul altceva, bineînţeles, decât joc formal, încredere personală sau refren patetic. Energia care o caracterizează este explozivă”. (10 – *Elogiu infinitului*).

Mauriac şi rivalul său din Bordeaux au dreptate: poezia nu e neapărat la ea acasă printre vieţile tihnite şi domestice ale capitalismului socio-liberal, dacă nu cu titlu exotic, în vacanţă, întrucât înseamnă să mergi să vezi altceva. Crimă ieftină: preţul unei cărţi. „Din punctul meu de vedere, avertiza Cummings, poezia şi toată arta, a fost, este şi va fi întotdeauna pur şi simplu o chestiune de individualitate... dacă scopul vostru este poezia, trebuie să spuneţi adio oricăror pedepse, oricăror recompense şi oricăror aşa-zise datorii, obligaţii şi responsabilităţi şi alte banalităţi şi să nu vă amintiţi decât de un singur lucru: Voi – şi nimeni altcineva – sunteţi cei care vă hotărâţi viitorul şi decideţi asupra sorţii voastre”. (11 - E. E. Cummings, citat de G. Perros, în *Pagini lipite II*).

Lucru deloc uşor într-o societate hipernormată, hiperorganizată, hipertrofiată, unde nu are drept de cetăţenie decât individualismul de masă.

Poezia ca prim act, fondator, inaugural: „Ţinem la ceea ce suntem prin ceea ce ne lipseşte. Poemul va fi inaugurarea a ceea ce este în iniţierea a ceea ce suntem”. (12- Joë Bousquet, în revista *Fontaine*, martie-aprilie 1942).

Poezie, ca să nu ne sufocăm sub greutatea a tot ceea ce ne formează, ne informează, ne deformează. A tot ceea ce vrea să ne ia locul. Poezie pentru a ne trage răsuflarea, pe care am pierdut-o în ciuda demersurilor, pe care am furat-o în ciuda presiunilor şi a depresiilor. „Orice poet adevărat, notează Henri Michaux, chiar dacă uneori este experimentator sau analist, orice poet cunoaşte această impresie rară: a se detaşa dintr-o dată şi în totalitate de umanitate şi a intra într-o lume care nu datorează nimic nimănui”. (13 – „*Studiu asupra poeziei contemporane*”, în *Critici, omagii, conferinţe*).

Poezie atât de simplă, de elementară ca nevoia de a respira. Poezie ca spaţiu şi lumină în care să ne potolim setea: „Poezia se revelează imediat ce cuvântul devine sursă de acţiune, ea repune spaţiul şi lumina în sânge: ea este reintegrarea faptului de a exista.” (14 - revista *Fontaine*, martie-aprilie 1942). Din moment ce Joë Bousquet scrie această frază în 1942, în toiul războiului, întrucât peste tot par să triumfe armele barbariei, următoarea afirmaţie nu este în van: „Poezia se revelează imediat ce cuvântul devine sursă de acţiune”. Poezia nu are prea multe în comun cu reveria, broderia sau pudra de orez pe care, în mod delicat, prin atingeri uşoare, o aşază buretele pe un nas prea strălucitor. Poezia este tresărire, violenţă, eliberare. Exorcism, spune Michaux: „Exorcismul, reacţie în forţă, ca o luptă între berbeci, este veritabilul poem al prizonierului. În locul suferinţei şi al ideii fixe, se introduce o asemenea exaltaţie, o forţă atât de magnifică, combinată cu ciocnirea cuvintelor, încât răul dizolvat în mod progresiv este înlocuit de o bulă aeriana şi demonică – stare minunată” (15 – prefaţă la *Încercări şi exorcisme*).

Este vorba de a scapa din închisoarea în care ne aflăm toţi, fără să ştim. Această cuşcă în care naşterea, societatea, destinul ne-a aşezat. Unde suntem lăsaţi închişi, zi după zi, fără să ne gândim vreodată să reacţionăm. Sau prea slabi din fire, lăsăm pe mai târziu. „Inerţia în sine este ameninţătoare, aminteşte Saint-John Perse. Poet este acela care rupe în locul nostru lanţurile dependenţei.” (16 – *Alocuţiunea cu ocazia banchetului Nobel*). Libertatea nu este iubită suficient. Precum o amantă prea exigentă, acaparatoare, insaţiabilă. Cu ea e totul sau nimic. Totul se reînvaţă zilnic, totul este nou în fiecare zi. Dorinţa nu are niciun rid: „Poezia, spune René Char, este dragostea împlinită a dorinţei rămase dorinţă.” (17)

Poezia este radioasă, strălucitoare, epuizantă. Precum libertatea. Indispensabilă, vitală, dorită la nesfârşit. Şi totuşi, sunt zile în care am da orice pentru un repaus, pentru a ne regăsi o pasiune veche şi a ne lăsa puţin la voia întâmplării. Omul nu este un erou în fiecare zi. Şi, dacă stăm totuşi să ne gândim, o zi de eroism într-o viaţă nu e chiar atât de rău. „Poezia, notează Joseph Brodsky, este în principal căutarea sufletului de a se elibera prin intermediul limbajului”. (18 - *Apollo în zăpadă*). Închipuiţi-vă că poezia este la fel de neiubită! Nouă, care de-a lungul vieţii ne-am construit cu chiu cu vai un strop de confort – nişte pereţi, un acoperiş, un adăpost – ea ne lasă fără casă. Totul la pământ, fără limite, fără repere. „Poezia, scrie Maria Zambrano, este fiinţa care se deschide spre dinăuntru şi în afară în acelaşi timp” (19 - *Filosofie şi poezie*, trad. J. Ancet).

Deschidere prin efracţie, prin deflagraţie. Henri Michaux citează această frază uimitoare a lui Louis-Claude de Saint-Martin – a cărui urmă nu o găsim deloc, se pare, în opera *Filosof necunoscut* – : „Nu ar trebui să facem versuri decât după ce am înfăptuit un miracol, întrucât versul nu ar trebui să aibă alt scop decât sărbătorirea miracolului” (20 – *Studiu asupra poeziei contemporane*, în *Critici, omagii, conferinţe*). Din acest punct de vedere, puţine poeme s-ar mai scrie. Ar fi acesta un lucru bun sau rău, pentru poeţi, cititori şi editori? Oricum ar fi, poezia nu este parte evidentă a plăcerii, ci trecere, asceză, luptă. Henri Michaux remarca acest lucru la marii spiritualişti: „La cei care au fost smulşi lor înşişi de către o graţie exterioară, divină, sau de practicile ascetismului, sau de o virtute precum modestia sau mila, dar duse la extrem, există, fără ritm şi căutarea cuvintelor sau a imaginilor, o rezonanţă fără egal. Citiţi Biblia, upanişadele, pe Mahomed, Kabîr, pe misticul tibetan Milarepa, pe Lao-Tse;

au această rezonanţă, chiar şi când vorbesc despre lucruri lumeşti.” (21 – ibid.).

Fără să aiba pretenţii la astfel de culmi, poezia se înscrie întotdeauna, într-un fel sau altul, în acelaşi efort al trecerii: întrucât scopul său nu e altul decât, nici mai mult nici mai puţin, „să refacă omul”. Gaston Miron ne aminteşte acest lucru: „Opera poemului, în acest moment de readaptare conştientă, este să-şi afirme solidaritatea cu identitatea. Afirmarea sinelui, în lupta poemului, este răspunsul situaţiei care disociază, care separă înăuntrul de afară. Poemul reface omul.” (22 - *Note despre non-poem şi poem*). Ambiţie prometiana, efort mai presus de posibilităţile noastre. Dar o încercare necesară. Poezia este ceea ce descria Franz Kafka: „să ridici lumea pentru a o face să intre în puritate, în imuabil, în adevăr” (23 - *Jurnal*, trad. M. Robert). Poezia este această nebunie la care, în termeni atât de apropiaţi, apelează respectabilul Paul Claudel: „O, fiul meu! dacă aş fi un poet printre oameni, aş inventa acest vers care nu ar avea nici rimă nici metru,/ Şi i-aș defini în adîncul inimii mele această funcţie dublă şi reciprocă/ Prin care omul absoarbe lumea și restituie în actul suprem al inspiraţiei/ Un cuvânt inteligibil ” (24 - *Oraşul*, a doua versiune).

Poezia este acest act suprem prin care mergem înaintea destinului nostru. Dincolo de orice logică, de orice motiv, pură afirmaţie: „Dacă poezia nu este, cum s-a spus, «adevăratul absolut», ea este cu siguranţă cea mai apropiată poftă şi cea mai apropiată temere [...] și, prin graţia poetică, scânteia divinului trăieşte pentru totdeana în sticlosul uman [...] Ea combină, în felul său, frumusețea, suprema alianţă, dar nu face din asta finalul și nici singura sa hrană. Refuzând să disocieze arta de viaţă, şi dragostea de cunoaştere, ea este acţiune.” (25 - Saint-John Perse, *Alocuţiunea cu ocazia banchetului Nobel*).

„Încotro se îndreaptă poezia?” „Ce poezie pentru timpul nostru?”: întrebări îndrăzneţe. Ea se îndreaptă – neştiind unde – că *azi* merge – către nu se ştie ce. „Ce face?” Nu prea bine, fără îndoială. Nu stă bine cu sănătatea. După părerea lui Homer, poezia este oarbă şi, în ciuda celor 3000 de ani ai săi, vede mai bine decât oricine altcineva. Precum acei bătrâni cu ochi de copil: „întotdeauna bolnavi, nu mor niciodată”. De câte ori aţi crezut că trebuie îngropaţi? Şi totuşi ei sunt mereu acolo. Poezia asta este, înainte de orice, această simplă afirmaţie a unui om: „Sunt aici”. „Poezia, notează Georges Perros, e ca și cum un câine s-ar simţi dintr-odată invadat de cuvânt și s-ar grăbi spre cei care știu să vorbească pentru a-i traduce ceea ce este confuz să înțeleagă. Acest câine – sau orice altă persoană mută – există în fiecare om. Nu-i lipseste decât cuvântul pe care noi i-l refuzăm. Sau pe care noi nu ştim să-l traducem” (26 - *Pagini lipite*).

Există acest cuvânt în noi care se doreşte vorbit şi care nu încetează să-și dorească să fie exprimat în ciuda a tot ce-l stânjenește sau îl ignoră. Acest cuvânt care nu ştie încotro se îndreaptă, animat de unica sa necesitate, de unica sa intransigență: „Poezia, ne aminteşte Celan în *Discursul de la Brême*, atâta timp cât este o formă de limbaj şi prin asta, esenţial dialogic, poezia poate fi o sticlă aruncată în mare, abandonată în voia sorţii – adesea fragilă – care ar putea într-o bună zi să fie găsită pe o plajă, pe plaja inimii poate. Poemele, în acest sens, sunt pe drum: merg către ceva. Către ce anume? Către un loc deschis, pentru a investi, către un Tine invocabil, către o realitate care poate fi invocată. Către astfel de realităţi se îndreaptă, după părerea mea, poezia.” (27 - *Discursul de la Brême*, trad. J. E. Jackson).

Aceasta este datoria poeziei şi nicidecum alta. Să fie în picioare, goală şi să vorbească. Uşor de făcut? Haideţi să încercăm! „Să scrii un poem, spunea Borges, înseamnă să încerci o magie minoră”. (28 - trad. S. Baron Supervielle). Şi Norge: „Este vorba despre a fi artizanul unei minunăţii”. (29) Fiecare dintre noi poate încerca, fiecare poate îndrăzni să fie acest artizan. Numai că magia, minunea, nu sunt mereu la îndemână. Există o rețetă? Dacă poezia este acţiune, există o metodă? Dacă este a face, a crea, există un manual? Este posibil, în aceste vremuri ale cultului performanţei, să nu existe încă un „Poet vorbitor în 100 de limbi”?

Totuşi, în acest domeniu ca şi în altele, învăţătorii nu lipsesc: „În poezie, constată Mandelstam, e nevoie de clasicism, în poezie e nevoie de elenism, e nevoie de un simţ ascuţit al formelor, un ritm de mașinărie, spiritul colectiv al oraşelor, folclorul ţărănesc... pe scurt, biata poezie se prăbuşeşte sub imperativele absolute cu care o bombardăm. Or ce trebuie să fie poezia? Nu, fără îndoială, ea nu trebuie (să fie) nimic, ea nu datorează nimic nimănui și pseudo-creditorii săi sunt toţi nişte impostori”. (30 - *Despre poezie*, trad. Mayelasveta). De-a lungul secolelor numai, profesori savanţi şi uneori mari poeţi au luat cu asalt tratatele de artă poetică de toate genurile. Georges Mounin amintește acest lucru: „Înainte de a fi ceea ce este pentru noi, poezia a fost zece alte lucruri, un fel de carte de rugăciuni, o formă de cronică istorică, una de carte morală, de manual de agricultură şi de navigaţie, uneori chiar o formă de enciclopedie. [...] Şi orice artă poetică, de la Racine şi până la suprarealism, părea să caute mereu concentraţii tot mai mari din acest element specific al poeziei, prea diluat pentru un gust al poeziei care devenea din ce în ce mai conştientă de căutarea sa. Eliminând orice finalitate didactică, narativă, moralistă, retorică şi mnemotehnică, poezia a devenit tot mai mult poezie.” (31 - *Poezie şi societate*). Ce mai este de spus? Pură afirmare de sine însăşi, fără „cum”, fără „de ce”.

Libertatea nu este iubită, spunem noi, şi poezia însăşi îi este infidelă libertăţii sale intime, pliându-se injocţiunilor, cedând intimidărilor. „Poezia va fi asta, cealaltă... sau nu va fi deloc”, „poemul este... poemul trebuie”. Şi avangarda şi ariergarda avanseaza ca o singură persoană. Ah, cât de frumos ar fi să vedem defilând astfel poeţii, fiecare în uniforma trupei sale, dacă poezia nu s-ar opune operei solitudinii: „Poezia, ne aminteste Roberto Juarroz, este un limbaj între solitudini, solitudini pentru solitudini, şi de aceea, în ultimul rând, poezia nu are nevoie de două fiinţe: singurătăţile uneia singure îi sunt suficiente.” (32 - *Fragmente verticale*, trad. S. Baron Supervielle). Poezia nu are ce face cu sfaturile și cu cuvintele de ordine pe care pretindem să i le impunem. Ea nu pretinde nimic, ea nu cerşeşte onoruri. Dacă vrem să înţelegem poezia, măcar să o lăsăm în pace: „Este destul pentru poet, spune gentil Saint-John Perse, să fie conştiinţa proastă a timpului său” (33 - *Alocuţiunea cu ocazia banchetului Nobel*).

Operă a singurătății, a ignoranței care se oblojeste în umbră: „Fiecare poem se naște dintr-un germen, la început obscur, care trebuie luminat pentru a produce fructe de lumină" (34- René Daumal, *Poezie neagră şi poezie albă*). Și în umbră poemul își găsește ultimul adăpost și în nicio altă parte, în acest „loc deschis, de investit" despre care vorbește Celan, în aceste împrejmuiri misterioase despre care vorbește Rilke într-o scrisoare: „Noi suntem albinele invizibilului. Noi culegem necontenit mierea vizibilului ca s-o acumulăm în marele stup de aur al invizibilului". (35 – în franceză în original).

De la Adonis la Henri Bremond

ADONIS

Puțin îmi pasă de eventualele
Bucurii sau dureri
În imnurile mele inventez o evanghelie
Caut un refugiu
O lume care începe
În prima linie a lumii. (36 - *Cântecele lui Mihyar din Damasc*, trad. Anne Minkowski)

MARIA ÂNGELA ALVIM

Această artă a lipsei, cel mai sigur. (37 - *Poeme de august,* trad. Magali et Max de Carvalho)

JACQUES ANCET

Există lumea, limbajul meu și altceva. Pe acest altceva îl numesc poezie. (38)

Limbajul poeziei nu spune, nu descrie, nu povestește, nu poartă niciun mesaj: el luminează. (39)

Poezia ar fi probabil asta: să vezi cum se ridică lumea în ziua limbajului. (40)

MELIH CEVDET ANDAY

Tu înţelegi albastrul,
tu înţelegi marea.

Marea albastră
nu înţelegi nimic din ea. (41- *Copacul care a pierdut liniştea,* trad. Gérard Pfister.)

HANS CHRISTIAN ANDERSEN

Dacă, de amuzament, în vârful unui brad de Crăciun
Am suspenda inima unui poet,
Cel care l-ar primi ar tresări cu siguranță:
Doamne, ce mi-ai dat, dar nu face nimic! (42 - *Ţinutul necunoscut*, trad. Michel Forget)

GUILLAUME APOLLINAIRE

Marii poeţi şi marii artişti au drept funcţie socială să reînnoiască fără încetare aparenţa care investește natura în ochii oamenilor. (43 - *Pictorii cubişti*)

Ceea ce reprezintă poezie liberă în *Alcoolice*, nu poate exista astăzi lirism autentic fără libertatea completă a poetului şi chiar dacă scrie în versuri regulare, libertatea lui convieţuieşte cu acest joc; în afara acestei libertăţi nu ar mai şti să aibă poezie. (44 - *Scrisori către naşa sa*)

Să știi că vorbesc astăzi
Pentru a anunța lumea întreagă
Că în sfarsit s-a născut arta de a prevesti. (45 - *Caligrame*)

JEAN HANS ARP

ceea ce plutește acolo jos
în stare perfectă
nu este uşor de zis
dar nu este o mare cutie de fier
de la huntley and palmers. (46 - *Înregistrare*, trad. Aimée Bleikasten)

FRANÇOISE ASCAL

Poezia are o privire mirată asupra a ceea ce de obicei pleacă din ea. Poezia șterge vizibilul de praf. Invizibilul nu este altceva decât vizibilul desprăfuit. Și lumea astfel reîmprospătată nu este decât mult mai enigmatică. (47)

Poezia încearcă să smulgă ceva din partea grea, opacă și mistică a ființei. Ea a pornit la drum împreună cu experiența nopții. Scriem în noapte, cu noaptea sau împotriva ei, dar animați de speranța de a veghea ziua. (48)

O privire ignorantă, o mână care nu așteaptă nimic sunt necesare – și totuși insuficiente – pentru a derula firul poemului, acela care face cuvintele să străbată pânzele freatice în care se odihnesc și se decantează fără să știm. (49)

DIDIER AYRES

Cristalizarea cuvintelor care alcătuiesc poemul trebuie să se supună termenului hibernal al condiției noastre umane. Ceea ce nu înseamnă că cel mai frumos poem este cel dedicat iernii, ci mai degrabă cel care acționeaă ca un soi de calcinare, care ia naștere și arde dintr-o flacără rece. Poemul, deci, în cel mai bun caz, ca oximoron. (50)

SILVIA BARON SUPERVIELLE

Poezia este libertatea care respiră în aer și în suflet. Muzica ei seamănă cu muzica dragostei. Este o dorință simplă, latentă, inexprimabilă, provocată de simțuri și născută din priviri. (51)

BASHO

Să țâșnească un poem
diferit de mine
primul cireș. (52 - *Zile de primăvară*, trad. Alain Kervern)

Cerul în zori de zi
mici pești palizi
albeață insignifiantă. (53 – ibid.)

JEAN BASTAIRE

Poezia este un cuvânt esențial eliberat de zgomot. O tăcere care vorbește. (54)

Poezia ne ordonă să credem că inexprimabilul există, și că, prin ea, el ne face semn. (55)

CHARLES BAUDELAIRE

Principiul poeziei este, pur și simplu, aspirația umană către o frumusețe superioară, și manifestarea acestui principiu este entuziasmantă, o excitare a sufletului – entuziasm cu totul independent de pasiunea care este beția inimii, și de adevărul care este hrana rațiunii. (56 - *Notaţii despre Edgar Poe*)

Poezia (...) nu are alt scop decât ea însăși. (...) Principiul poeziei este, pur și simplu, aspirația umană către o frumusețe superioară și manifestarea acestui principiu are loc într-un soi de entuziasm, o înălțare a sufletului. (57 - *Theophile Gautier*)

Există în cuvânt, în verb, ceva sacru care ne apără de a face din asta un joc de noroc. A mânui cu iscusință o limbă, înseamnă să practici un fel de vrăjitorie evocatoare. (58 - ibid.)

Poetul se bucură de acest privilegiu incomparabil de a putea fi, după bunul plac, el însuși și altcineva. Precum aceste suflete rătăcitoare care caută un corp, el intră când vrea în pielea oricui. Doar pentru el, totul este vacant; și dacă anumite locuri i se par închise, asta se întâmplă doar pentru că în ochii săi nu merită vizitate. (59 - *Mulţimile*)

Dacă un poet i-ar cere statului dreptul de a avea câțiva burghezi la curtea sa, am fi foarte uimiți, în timp ce dacă un burghez i-ar cere friptură unui poet, ni s-ar părea cât se poate de natural. (60 - *Inima mea dezvăluită*)

Cine dintre noi nu a visat, în zilele sale ambițioase, miracolul unei proze poetice, muzicale, fără ritm și fără rimă, suficient de flexibilă pentru a se adapta mișcărilor lirice ale sufletului, unduirilor reveriei, hurducăturilor conștiinței? (61 - „Lui Arsène Houssaye”, în *Mici poeme în proză*)

ILHAN BERK

Ceea ce este dificil, este să traiești viața poeziei: să scrii urmarea. (62 - *Istoria secretă a poeziei*, trad. A. Sel et C. F. Estèbe)

ZÉNO BIANU

Poezia este
un reflex de supraviețuire
o efracție continuă
persistența suflului
adevărata inimă a planetei
contrariul inumanității crescând. (63)

GÉRARD BOCHOLIER

Poezia înăsprește limbajul pentru a ne reda lumea mai vastă și mai deschisă. (64)

Poezia este culmea limbajului omului dus până la incandescență, susceptibil să ridice noaptea apariții inaccesibile și imortale. (65)

Poezia stă în fața porților închise ale realului. Ea mângâie toate venele, toate asperitățile. Uneori le lovește de fruntea sa, sperând să întredeschidă, prin puterea cuvintelor sau a tăcerilor, măcar câteva clipe, densitatea neagră, pentru a respira. (66))

ANGEL BONOMINI

Poezia
trebuie să-si regăsească vocea
modificată de materia tăcerii.
O voce de preot
demnă de plenitudinea morții. (67 - *Turnuri de linişte*, trad. Silvia Baron Supervielle)

CLAUDE-HENRY DU BORD

Poezia? Nimeni nu știe de unde vine această respirație. Dar ea respiră. (68)

Toată poezia demnă de acest nume înglobează o epifanie și o apocalipsă, ea este *ceea ce apare* și *ce se dezvăluie*. Acolo este cheia, acolo este semnul. În manifestarea ființei, în esența limbajului unde adevărul se dezvăluie, carnal, imuabil, primul. Ea este valul pe care orice lucru trebuie să-l îmbrace pentru noi înainte ca umanul să fie dezgolit în fața adevărului. Nimeni nu cumpără acest voal, el este dat. (69)

Dacă nu aș crede despre cuvinte că sunt ființe vii, la fel ca o turmă de bizoni, ca o plantă carnivoră, ca un banc de rechini, i-aș privi pe poeți ca pe niște medici legiști veniți să îngrijească niște canceroși. Dar poezia întotdeauna vorbește mai bine ca mine. Descrie totul mai bine ca mine, gândește în locul mâinii mele... Deget arătător care descifrează lumea. (70)

HENRI BOSCO

Poezia nu este un joc, ci o modalitate de cunoaștere superioară. Ea ne prinde și ne antrenează printr-un soi de magie a cărei putere se sprijină pe niște incantații. Ea este o voce și o voce înregistrată. Aceste inscriptii conservă niște formule evocatoare de o vehemență latentă și care, citite cu accentul corect, își dezvăluie brusc puterea. Ele ne

desprind și ne ridică deasupra noastră. Sunt niște memento-uri pentru extaz. (71)

Poezia este această reîncarnare. Orfeus cântă și Umbrele dau năvală. El merge și le târăște după el, de la întuneric la lumină. Acestea sunt o mulţime de Euridice. Dar spre care se ferește să întoarcă capul, dintr-o curiozitate profanatoare. Să le privească, să încerce să le îmbrăţişeze, înainte de reîncarnarea lor, le-ar fi fatal. Umbrele evocate dispar în noapte. (72 - Revista *Fontaine*, martie-aprilie 1942)

HENRI BREMOND

Ciudată și paradoxală natura poeziei: o rugăciune care nu se roagă și care te face să te rogi. (73 - *Rugăciune şi poezie*)

Orice poem își datorează caracterul poetic prezenţei, strălucirii, acțiunii transformatoare și unificatoare a unei realități misterioase, pe care o numim poezie pură. (74 - *Poezia pură*)

Traducere din limba franceză -
Crenguţa MĂLĂIAŞ

* Textul reprezintă un fragment din capitolul „A ca *Afirmaţie*”, cuprins în volumul „Poezia este altceva. O mie şi una definiţii ale poeziei”, apărut sub conducerea lui Gérard Pfister, Editurile Arfuyen, Paris, 2008. © Editurile Arfuyen.

Note

1. Pichette, Henri
2. Alexandre, Maxime, *Jurnal*, 25.01.1967
3. Cendrars, Blaise
4. Michaux, Henri, *Studiu asupra poeziei contemporane*, *în Critici, omagii, conferinţe*
5. Jouve, Pierre-Jean
6. François Mauriac
7. Idem 7
8. Joyce, James
9. Perros, Georges, *Pagini lipite II*
10. Sollers, Philippe, *Elogiu infinitului*
11. E. E. Cummings, citat de G. Perros, *în Pagini lipite II*
12. Joë Bousquet, în revista *Fontaine*, martie-aprilie 1942
13. Idem 5
14. Idem 13
15. Michaux, Henri, prefaţa la *Încercări şi exorcisme*
16. Saint-John Perse, în Alocuţiunea cu ocazia banchetului Nobel, citat de J.-P. Joshua
17. Char, René, citat de D. Ayres
18. Brodsky, Joseph, *Apollo în zăpadă*
19. Zambrano, Maria, *Filosofie şi poezie*, trad. J. Ancet
20. Idem 5, 14
21. Ibidem
22. Miron, Gaston, *Note despre non-poem şi poem*
23. *Jurnal*, trad. M. Robert
24. Claudel, Paul, *Oraşul*, a doua versiune
25. Idem 17
26. Idem 10
27. Celan, Paul, *Discursul din Brême*, trad. J. E. Jackson
28. Borges, Jorge Luis, citat de S. Baron Supervielle
29. Norge, citat de C.-H. Rocquet
30. Mandelstam, Ossip, *Despre poezie*, trad. Mayelasveta
31. Mounin, Georges, *Poezie şi societate*
32. Juarroz, Roberto, *Fragmente verticale*, trad. S. Baron Supervielle
33. Idem 17
34. Daumal, René, *Poezie neagră şi poezie albă*
35. Rilke, Rainer Maria, citat de J. Mambrino
36. Adonis, *Cântecele lui Mihyar din Damasc*, trad. Anne Minkowski
37. Alvim, Maria Angela, *Poeme de august*, trad. Magali şi Max de Carvalho
38. Ancet, Jacques
39. Idem
40. Ibidem
41. Anday, Melih Cevdet, *Copacul care a pierdut liniştea*, trad. Gérard Pfister
42. Andersen, Hans Christian, *Ţinutul necunoscut*, trad. Michel Forget
43. Apollinaire, *Pictorii cubişti*
44. Apollinaire, *Scrisori către naşa sa*
45. Apollinaire, *Caligrame*
46. Arp, Jean Hans, *Înregistrare*, trad. Aimée Bleikasten
47. Ascal, Françoise
48. Idem
49. Ibidem
50. Ayres, Didier
51. Baron Supervielle, Silvia
52. Basho, *Zile de primăvară*, trad. Alain Kervern
53. Idem
54. Bastaire, Jean
55. Idem
56. Baudelaire, Charles, *Note despre Edgar Poe*
57. Baudelaire, Charles, Théophile Gautier
58. Baudelaire, Charles, idem
59. Baudelaire, Charles, *Mulţimile*
60. Baudelaire, Charles, *Inima mea dezvăluită*
61. Baudelaire, Charles, Lui Arsène Houssaye, în *Mici poeme în proză*
62. Berk, Ilhan, *Istoria secretă a poeziei*, trad. A. Sel et C. F. Estèbe
63. Bianu, Zéno
64. Bocholier, Gérard
65. Idem
66. Bocholier, Gérard, *Turnuri de linişte*, trad. Silvia Baron Supervielle
67. Bonomini, Ángel
68. Bord, Claude-Henry du
69. Idem
70. Ibidem
71. Bosco, Henri
72. Idem, revista *Fontaine*, martie-aprilie 1942
73. Bremond, Henri, *Rugăciune şi poezie*
74. Idem, *Poezia pură*

Gheorghe MOCUŢA

balada unui greier mare

***
ascultaţi

nici muzicuţă nici chitară
nici măcar samovar
ce să mai vorbim de saxofon.
de eram un rocker
spărgeam toate timpanele
şi ajungeam mai repede la sufletul
vostru.
în rai.

aşa am ajuns un scârţa-scârţa
care-şi dezbracă amintirile
de hainele ponosite ale istoriei
şi le trimite în lume.
cu obsesii cu tot.

cu muzicuţa lui Bob Dylan.
cu chitara lui Lennon.
cu acordeonul lui Aznavour.
cu saxofonul lui Armstrong.

sunete rupte dintr-un soi rău de oameni.

vuietul oraşului

odată scăpat din spital m-am dus să ascult
vuietul oraşului
să captez energia primelor raze de soare.
în groapa lui Funar zidurile cetăţii romane
au mai crescut cu un cot.
aşezat pe o bancă tricoloră
în faţa grupului statuar m-am pregătit
să-i fac jurământul de credinţă lui Mathias Rex.
secuiul încremenise cu mâna pe steag
cu ochii la catargele tricolore
din faţa catedralei Sf. Mihail.
iar eu muşcam vârtos din sandviciul de acasă
înghiţind pe nemestecate încă
o lecţie de istorie contemporană.

porumbeii şi vrăbiile din piaţă
se apropiau tot mai mult
îmi ciuguleau firimiturile din palme
până am rămas fără mâini.
apoi au început să-mi gâdile buzele palide
şi faţa fără sânge.

lumea trecea nepăsătoare
era 1 martie la prânz
oamenii mă ocoleau ca şi cum
ar trăi veşnic
lăsându-mi în seamă
grija sufletului
pentru ziua ce va veni.

salutări din Piaţa Reconcilierii

poetul ăla ramolit bea monopol şi zice
că până şi cuvintele pot fi sufocate
cu dragostea noastră.
dar el nu.
cine-l atinge se preface în vers.

uite pe el lumea l-a uitat
dar asta nu-l împiedică să dea toată ziua
telefoane
să le amintească prietenilor
că în calendar e sfântul
şi mare mucenic Greier
iar el e tot un om viu şi nevătămat.

acum priveşte pe geam:
o familie de corturari
s-a instalat la picioarele paşoptiştilor din piaţă
şi-şi face de lucru sub marele arc de triumf.

aşa că mai bine să ia el
o duzină de ilustrate
şi să scrie negru pe alb:
salutări din Piaţa Reconcilierii.

m-am adaptat la viaţa de subterană

călătorind mult cu metroul
m-am adaptat la viaţa de subterană
deşi ştiu că deasupra mea
se desenează destinul unui popor decadent
(*liberté égalité télé*)
deasupra mea colcăie stupul delirant
al căutătorilor de joburi mărunte
şi gură-cască de pe toate meridianele lumii
chiar aici în arterele bătrânului Paris.

ies la suprafaţă şi descopăr decorul de operetă
al monstruoaselor monumente:
turnul ramolit care atrage sinucigaşi
bănuitoarea piaţă a Concordiei
şi Grand Palais cu cocoaşa de sticlă.

de pe chei urmăresc şarpele galben al Senei
caut ceva poate pământul promis
sau leagănul plutitor care îmi duce trupul
şi nu se mai opreşte în loc.

vivre avec le cancer

se luminează de ziuă în apartamentul
bătrânului domn Julia
gazda noastră din Vélizy de lângă pădurea Versailles
stau în fotoliu şi notez.
aştept semnele trupului vlăguit de muncile nopţii:
visul urât cu bunicul care mă ia la rost
că nu mă întorc acasă
scaunul negru melena
privirile neliniştite
vizita intempestivă la doctorul din vecini

(*doucement monsieur doucement vous êtes encore*
jeune).

şi peste toate fatalismul mocuţesc al fiului meu
care scrie acasă:
dragă părinte Paisie
ca în fiecare început de ianuarie
privesc înapoi şi meditez asupra celor petrecute
în anul care a trecut
cu toate că nu mi-a oferit mari satisfacţii
decât aceea că trăiesc în bună pace cu cancerul.
nu fug de trecut şi ştiu că numai
o iluminare ne poate desfereca din când în când
sensul vieţii
prezentul aici la Paris e o continuă distracţie
iar viitorul e vis.

confesiunea unui autor de haiku-uri

sunt un om obişnuit dar cred că omenirea
a luat-o razna şi trece
printr-o criză spirituală profundă
eu i-am spus domnului redactor şef
care mă invită la lansările de carte
că m-am lăsat de scris şi de literatură.
nu ştiu dacă plachetele mele de haiku-uri
şi de meditaţii zen
mai interesează pe cineva –
ele nu mai spun nimic tinerilor –
dar eu nu mai pot citi ce se scrie azi
sub influenţa tehnicii şi a computerului.
când am văzut prostiile pe care le-a scris dl. Leac
despre mine
(să nu se supere!)
am făcut o criză am rupt cartea şi am aruncat-o la coş.
eu vă stimez foarte mult şi pe dumneavoastră
şi pe dl. Sava
într-o zi m-a oprit pe stradă să-mi arate câteva cărţi
m-a lăsat o clipă cu ele în mână şi nu ştie ce a riscat
pentru că eu nu înţeleg vulgarităţile boemei
şi nu suport în biblioteca mea cărţi indecente
cu femei goale pe copertă şi celelalte
aşa că vă rog domnule poet să nu-mi mai oferiţi nici
volumele dumneavoastră pentru că îmi fac rău
şi mă apucă greaţa
unele îmi transmit energii negative
uite nici dumneavoastră nu staţi prea bine cu aura
o văd
iertaţi-mă că nu pot să dau mâna cu dumneavoastră
la revedere.

la Paris cu un picior în groapă

printre tufele uriaşe de lavandă din apropierea băncii
unde m-am aşezat să citesc ceva se joacă un fluture
nu-i pasă că e *Quatorze Juillet* ca şi rândunicilor
care au încins o horă iar una beată
zboară pe lângă nasul meu. porumbeii îşi fac siesta
iar o mierlă neagră dă târcoale coşului de gunoi.
apoi brusc o pocnitoare şi încă una
au început să pârâie artificiile.

un domn iese speriat pe un balcon înflorat
iar ciorile protestează cârâind deasupra cartierului.
eu m-am prins că e 14 Iulie
mă întind fericit în nefericirea mea
ca o râmă tăiată în două.

dacă am noroc scap.
la Paris cu un picior în aer.

balada unui greier mare

I.
poetu' ăsta neghiob are un grăunte de geniu
doar că l-a buchisit prea mult pe Cioran
pe care îl predă amicilor de pahar.
din cauza asta a fost urmărit de securitate
înainte de revoluţie
iar după a încasat o bătaie de la jandarmi
care l-au confundat şi alta de la ţigani.
care nu l-au confundat.
ungurii mai pot aştepta.

II.
poetu' nost' e de partea votcii şi a lui Putin.
nu ştim cum intră în ecuaţia asta sufletul rus
şi Soljeniţîn.
destul că prin '75 a tradus câteva pagini din
Arhipelagul Gulag
pe care le-a citit prietenilor din Făgăraş.
unii aveau service aşa că l-au turnat la securitate.

poetu' la asta se aştepta şi le-a spus:
tovarăşi n-am făcut decât să traduc
din ideile marelui popor prieten de la răsărit.
şi l-au lăsat în pace.
doar e singurul poet care îşi asumă destinul de greier
aşa că a scris o scrisoare deschisă
către mătuşa Furnică.

III.
mătuşică Furnicuţă
eu sunt bardul cel frumos care bea cot la cot
cu jegul lumii în birtul de lângă
Piaţa Reconcilierii
şi îţi recită poeziile lui La Fontaine la telefon.
La Fontaine a murit la fel şi Păunescu
şi nici eu nu mă simt prea bine.

Mătuşicî Furnicuţî
te-aş ruga pi matali sî-mi restitui chitara şeia
iar în caz di deşies sî-mi jestiuonezi uopera.
io nu-s dicât uon ratat
şî oamini mă ievitî. ori riposteazî.
da' io nu mă las.
îi dau înainti cu anatemili şî profeţiili meli
căci io văd că tânerii miei prietini di păhar mă iubăsc
şi mă imitî. apoi mă părăsăsc.
şi mă reneagî.
auzi matali m-ar uşide cu pietrili di jelozii.

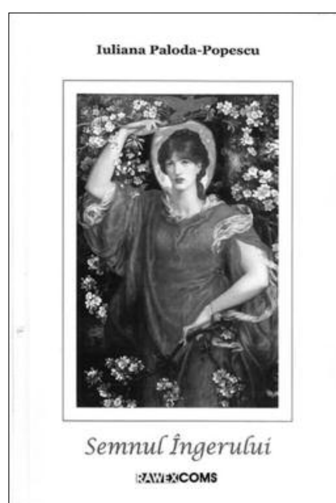
IV.
iar el se luptă mai departe singur cu sticla de votcă
cu clasicii ruşi cu pixul şi cu sintaxa
îi citeşte în fiecare seară Furnicii poeme la telefon
le verifică rezistenţa.

singur singur singur.

Poezii atinse de aripa Îngerului

Drumul spre spirtiualizare a poetei **Iuliana Paloda-Popescu** marchează o nouă treaptă cu volumul **Semnul Îngerului** (Editura Rawex Coms, 2015), care, adăugat celor anterioare – *Dincolo de măceşii roşii* (2006), *Cu privighetoarea pe umăr* (2010), *Lumină pentru Manuel* (2012) –, o fixează în dimensiunea poeziei de fior religios, ca o căutătoare a dumnezeirii, în afara incertitudinilor argheziene, în plină lumină a credinţei în existenţa lui Dumnezeu, pe care-l ştie undeva, *acolo*, de unde priveşte şi iubeşte lumea aceasta.

Poeziile par nişte dialoguri cu Îngerul, sub semnul căruia se aşază, cum o sugerează titlul, pentru clarificări existenţiale, pentru întăriri în momente de descurajare şi disperare, pentru dialogul dintre sacru şi profan. Titlul poeziei *Semnul Îngerului*, dat volumului, se constituie ca o meditaţie asupra morţii; în forma lirismului obiectiv, poeta se transpune în ipostaze ale umanului sub veghe angelică: „...când veţi adormi, eu/ voi veni la puntea dintre lumi/ purtând în slavă semnu-acesta...". Prin extensie, simbolismul titlului cuprinde umanitatea întreagă, acesta fiind şi sensul iubirii pe care-l afirmă poeta.

Culorile dominante sunt cele deschise din spectrul luminii – alb, albastru, roşu, sugerând, şi la nivel cromatic, relaţia dintre spirit şi materie. „Ca o petală albă", imagine a fragilităţii şi delicateţii, poeta, urmaşă a Evei, simte purtând sub pleoape „amintirea mărului", dar, în virtutea credinţei, e convinsă că „Biruinţa e a celor care aşteaptă". Sentimentele omeneşti care dau viaţă discursului liric – iubirea văzută ca singura cale spre absolutul fiinţei, spre mântuire, aspiraţia spre transcendere, suferinţa, conţinută în motivul crucii, care purifică şi revelează, disperarea, durerea provocată de conştientizarea trecerii şi a marii treceri, – însufleţesc şi ţin lirismul la tensiunea marilor incandescenţe.

Cu sugestii blagiene din *Paradis în destrămare* sau *Veac*, imaginea dominantă, un adevărat laitmotiv, este Îngerul, care „ne apropie de vis şi de aura Lunii" şi care, cuprins într-o „privire albastră", este un mesager între cele două lumi, între sacru şi profan. Imaginea antinomică în acest sistem de antiteze şi de complementarităţi este *luntraşul*, un mesager, de asemenea, făcând, în timp şi spaţiu, legătura între cele două tărâmuri ca luntraşul Caron. Sensul trecerii („iar eu trec peste noapte-adiere/ târzie în lacrima râului şi mă doare/ plecarea Îngerului...") se menţine în lumina sacră a credinţei. Efortul acestui urcuş este răsplătit prin apoteoza la care sufletul ajunge: „...sufletele noastre/ Îi vor atinge braţele care/ vor vâsli şi ne vor purta în/ amonte, pe râul de lumină, unde/ sorbul adânc din pieptul Său/ ne va recunoaşte şi ne va/ mântui într-un suspin/ ancestral!...". Această răsplată eternă şi infinită este iubirea pe care omul o deprinde prin credinţă şi prin dragostea lui Dumnezeu. Revelaţia se petrece „într-o clipă" fastă, ruga fierbinte – „Doamne, învaţă-ne iubirea Ta", fiind nu numai dovada adoraţiei, ci şi aflarea sensului deplin al existenţei.

În metafore descifrăm sensuri transcendente, mărturisind puterea iubirii. Poeta se afirmă („Scriu poeme...") şi se include în peisajul liric: „...o corabie trece, cu pânzele/ albe şi catarg de rubin, iar în vis,/ licăre steaua iubirii pe cerul de fum!", pentru a dialoga cu Îngerul şi pentru a primi în dar „floarea pustiei" – „parfum de tămâie pe tâmple şi suflare/ de viaţă pe pleoape".

Pentru Iuliana Paloda-Popescu, lumea este un „muzeu imaginar", un muzeu viu, în care exponatele, însufleţite, au valoarea unor instrumente care conduc spre sacru, care sacralizează. Dimensiunea acestei lumi este dată de iubirea christică, acea iubire care include suferinţa şi dăruirea şi care, în inefabilul ei, cuprinde ca un văl diafan totul: „Dacă vrei/ să afli iubirea, trebuie să/ atingi viaţa cu pleoapele închise,/ pentru ca norii să nu îţi acopere inima!...". Starea de incertitudine a poetei, cuprinsă explicit în *Îndoiala*, nu înseamnă o retragere a credinţei, ci o reafirmare: „Târziu,/ când iar te-ncearcă/ îndoiala, îţi aminteşti/ că nu e aşteptare fără sens,/ nici moarte fără viaţă...".

În această lume spiritualizată, motivul vânătorii include sugestia ideii că viaţa este, pentru fiecare, *prada* pe care trebuie s-o urmărească pentru a-şi afirma, „însingurat

și urmărit de himera iubirii", propriul sens, destinul. O filosofie de viață stoică, în *Lecții de pierdere* (I, II, III), relevă coordonatele stoicismului poetei ca efect firesc al credinței – credința în sensul pe care Dumnezeu îl dă lumii. Dacă creația are un sens, atunci înseamnă că și omul, încununarea creației divine, are propriul sens care-l conduce spre înălțare și mântuire, spre acea clipă în care „te vei desprinde și te/ vei înălța!..." În ideatica poeziei, *a pierde* ceva, în ordinea materiei, înseamnă *a câștiga* altceva în ordinea spiritului: „Să pierzi/ înseamnă să mergi mai/ departe, amintindu-ți că Dumnezeu/ se arată singurătății tale, așteptării tale..."

Unele poezii, *Albastru de ziuă*, mici pasteluri, pun în imagini plastice comuniunea dintre om și natură, dând o sugestie a relației cu Dumnezeu. Fără îndoiala argheziană, Dumnezeul poetei este un Dumnezeu cald, afectuos, prezent permanent în creație: „E toamnă –/ Dumnezeu scutură pomii", iar Îngerul este semnul acestei atotprezențe („Credeam că/ știai totul – îmi șoptește/ Îngerul, în timp ce Pasărea/ vine și mă soarbe-nsetată,/ în albastrul de/ ziuă!..."); omul are, astfel, posibilitatea transcenderii, a comunicării directe cu Dumnezeu.

Interogația, aviditatea cunoașterii este o stare poetică permanentă a poetei. Ochiul este un simbol al cunoașterii în contingent și în transcendent. „Cu pleoapele deschise", poeta reține intens imagini și simboluri care clarifică zbaterea: „Cineva/ mă strigă între Cer și/ Pământ..." Însoțită de lumină („Atâta lumină/ înconjoară trupul, câtă/ speranță e-n inima mea, atâta/ durere încearcănă timpul, câtă/ răbdare e-n lacrima/ grea!..."), cunoașterea apare în opoziții subînțelese ce marchează opțiunile clare ale poetei. Ca un pandant, metafora cunoașterii *se închide* în *Cu pleoapele închise*, sugerând antinomia blagiană dintre luciferic și paradisiac. Orbecăiala în labirintul întunericului este o rătăcire, dar o rătăcire care poate fi învinsă prin speranța regăsirii de sine: „...caută/ cu pleoapele închise/ povestea ca o adiere dinspre/ țărmul pustiu, pe care singur te/ pierzi amăgit de Himera Lunii..."

Când apar, stările de deznădejde sunt depășite prin credință. O invocație – „Dumnezeul/ meu, nu mă părăsi!..." (*Steaua târzie*) –, amintește de calvarul lui Iisus și de sensul iubirii Lui. „Clipele de vis" ale vieții, viața situată între Cer și Pământ stau în „lumina Lunii", într-un clar-obscur, căci, pe Pământ, „Dumnezeu caută chipul/ celui mai singur, celui mai trist/ celui mai uitat..." Valorile creștinismului sunt cele afirmate de Apostolul Pavel în *Epistolele către Corinteni*: credința, nădejdea, dragostea. În acest context, trecerea, acceptată, devine o certitudine a vieții și a morții: „Nimeni/ nu știe ce este/ dincolo de învelișurile/ lucrurilor, nimeni nu vede/ trecerea prin peretele zilei!"

În pledoaria lirică pentru spiritualitate, Iuliana Paloda-Popescu aspiră spre un fel de asceză care o apropie de esența credinței: „...numai sufletul intră-n/ cuvânt și se-nalță pe mări,/ peste zări, peste ochii/ nemuritori!...". Există, în poezia ei, o mare voință de a comunica, în sensul arhaic care a dat cuvântul *cumenicătură*, de a fi înțeleasă în fibrele metaforelor și simbolurilor pentru ca înțelesul să nu fie pervertit, de a împărtăși speranța aceleiași iubiri. Imaginea care-o particularizează este cea „cu Îngerul de mână", conducând în lumina poeziei pentru a înscrie un sens în marea taină a lumii.

Ana DOBRE

escorta

aş fi vrut să încep cu sentimentul
morţii ce se urcă pe tine
ca un muşuroi de furnici
călcat din greşeală

dar moartea nu e un sentiment
e o escortă
cu care te culci
doar o singură dată la vedere
în mijlocul bâlciului
pe o scenă unde lumea
se-nghesuie să privească
şi tu tot amâni

mai întâi întrevezi
sentimentul vieţii
cu coşciugul pe roţi
într-un carusel de spaime

îţi dai drumul pe pistă
în întuneric
sub propria piele
ca într-un cort negru
te izbeşti de pereţi
ţi se pare că te dezintegrezi
şi nu mai ajungi
la întâlnire

Ion Toma IONESCU

Adi George SECARĂ

Luciditatea meta-evanescenţei

Un cronicar de carte, care are şi preocupări lirice (Octavian Mihalcea, care semnează cronică în *Luceafărul*, *Convorbiri literare*, *Cultura*, *Poezia*, *Antares*, *Conta*, *Plumb*, *Arca* ş.a.), este, într-un fel, mult mai la curent cu tot ceea este nou sau măcar încearcă să fie nou în lirica românească. Poetul va fi ispitit sau va avea ambiţia firească de a găsi noi modalităţi de exprimare. Parafrazând mai mult sau mai puţin (imediat veţi vedea ce!), va dori o re-scriere a tot ceea ce este nou şi vechi în acelaşi timp, fără a strivi corole, taine, va dori reevaluări, rezultând, firesc, „Noi învăluiri" (titlul primului poem): „Taina reevaluării plutitoare înspre deja clasicele nume ce au atins praful. O inconfundabilă piesă transpusă actual. Noi învăluiri, alte puneri în scenă. Ar putea fi şarm, ton imnic, subtilitate. Prăbuşire în istoria ochiului fundamental mărit."

Este o luciditate la **Octavian Mihalcea***, care ar putea fi chiar o umbră de fier, care protejează fiinţa (mundană) sau firea poeziei, poate prăfuită şi ea din vreme în vreme, măcar aparent: „Moartea nu poate fi influenţată. Nici teama de ea. Cumplită energie a zeilor. Se descarcă furii peste patimi, mânii revenite la origine, cu neputinţă de uitat. Prizonieri din afară spre interior, amintim mormintele sufletului." Sau, cum ar spune Antonio Muñoz Molina, în *Sefarad*: ,,Mă înfricoşează fragilitatea lucrurilor, a ordinii şi a tihnei vieţilor noastre în permanentă suspensie, atârnând de un fir ce se poate rupe, realitatea cotidiană atât de sigură şi cunoscută ce poate deveni dintr-odată un dezastruos cataclism."

Poemul de la pagina şapte se intitulează „Captivitate", iar dacă la următorul găsim că e „Tot către limită", iar la pagina zece este un labirint, înţelegem apăsătoarea muză a... închisorii firii omeneşti. Aşadar, în pagină poetul alege ca formă de exprimare/ aşezare/ închidere... paragraful neo-gotic. Aproape filosofic, în sensul „tare" al cuvântului, aducându-mi aminte de un Cioran: „În afara câtorva exemple de melancolie copleşitoare şi a câtorva sinucideri fără asemuire, oamenii nu sunt decât paiaţe pline cu globule roşii, ce zămislesc istoria şi strâmbăturile ei." Cioran era, totuşi, un calofil extremist (nu mă refer deloc la convingerile politice din tinereţe!). Octavian Mihalcea pune altfel, oarecum mai sec, degetul pe rană (Apollo este „cel prea părăsit", p.7): „Prea multe închipuiri false cern scrisorile despre eliberare. Schiţe întunecate. Schiţele pericolului. Sfârşitul trist nu înseamnă ceva. Va învinge noaptea paradoxului, cumva contondentă. Unde se înmulţeşte solitudinea, arde izbăvirea fostelor promisiuni. Adeseori vom fi mulţi. Lumini cutremurând inimi." (p.6).

Iubirea ar putea fi o soluţie (temporară sau nu, în „Culori fine", p.11): „Sărută, iubeşte mai mult decât zborul, soarele cornului de piatră unit cu fiecare umbră! Aşteptare a zăpezilor. Culorile fine încă pot acoperi cuvântul. Ascuţire (sunet de ianuarie). Pentru că toate cele pierdute vor fi aici."

Ziceam mai sus de neo-gotic: chiar dacă poemele-paragraf sugerează o anume orizontalitate (şi nişte „stampe"; de remarcat ilustraţiile lui Alex Ivanov, care te ajută să intri în atmosfera cărţii; şi ilustraţia de pe copertă îi aparţine!), căutarea echilibrului şi a înaltului nu se exclud. Un „Nimb" (p.12) confirmă măcar parţial: „Acel gotic mereu târziu, foarte apropiat suferinţelor expresive. O messa abia profilată, supusă nimbului celor ce nu vor seca niciodată. Simţim apropierea versurilor neascunse. Cuvintele ar sfâşia multe."

Octavian Mihalcea este un îmblânzitor al acestor cuvinte care, într-adevăr, în sine, sunt atât de naturale, îşi cer doar dreptul la existenţă, sunt şi lupi, dar şi mioare, iar când sunt lupi într-adevăr sfâşie, fără ură sau părtinire. Sau, când sunt şarpele-herald: „Aluzia estompată se răspândeşte odată cu puterea şarpelui-herald." Cuvintele pot fi şi „Strigăt arborescent" (p.14), vitralii în catedrala inevitabilă, cu „Orologii" (p.15) mii, catedrală în care se poate dezvolta minimalismul mântuirii fericirii de zi cu zi: „Arde legenda – mozaic excomunicat cândva. Prim rol. Urmăriţi artefactul omenesc nud. Sau chiar poziţia sabiei peste verdele strălucitor. Peisajul atârnat în lanţ. Totuşi, panoplia va suferi. Spectacol matur despre orologii. Doar plăcile se acoperă cu ceară lângă templul cărbunelui. Prin vis revin fântânile. Plutesc icoane de ceai." Se invocă şi barocul (p.16), ba şi o instalaţie de avangardă (p.18). La p.74 avem un „fior suprareal", care acoperă „orice templu", ajungându-se la un „Efect" care are încărcătura sa de abstract: „Poezia trezeşte oricând culoarea ochilor. Artificiu la o scară deloc oarecare. Porţelanul va zbura pe o mare spirală din argilă arsă. Căi fără reguli. Şi cum se ştie, aici, topoarele vor fi mereu violete. Tăioase trupuri sub pendulă. E aşteptat steagul altor ochiri. Pelicanul viitorului regal. Inel sub formă de trandafir."

Se poate spune că poezia lui Octavian Mihalcea este una fără reguli, în căutarea artei maximale „ce câteodată înşeală privirea", dar nu raţional (ar fi o înşelătorie!), ci din jocul de oglinzi şi măşti al acestei arte, care poate face cu ochiul, cu un detaliu din Chagall, care poate invita cititorul la un dans „ca procesiune camuflată". (p.22). Încifrarea poate fi asumată, ludic („Chiar aşa, cifrul poate fi dezlegat sau numai aura licorii se dilată?", tot 22), voalul poate fi şi înlăturat, dacă se va putea: „Şi vom juca, vom juca! Focul va fi trup înalt. Palme argintii mângâie sfios modelul voalului. Încă nu a căzut. Am ales culoarea. Schimbare nocturnă, cameleon visat." (p.24).

Raportându-se la un alt poet, Liviu Vişan, Octavian Mihalcea poate crede şi în epicul lirismului: poemul se intitulează „Poetul pictează poveşti" şi anunţă venirea unor „adânci destăinuiri", care vor deschide „trepte, prăpăstii pe drumul enigmei. Mistuiri voluminoase. Într-o geografie înclinată respiră ştiutele arome. Robia marilor fantasme. Ritmul sângelui, al vinului. Din când în când scriem poeme sepia." (p.25).

În poemul următor, apare obligativitatea policromiei (poate şi pentru că un Octavian Soviany observa undeva lipsa acesteia, ceea ce este discutabil), apoi se anunţă „mari investigaţii asupra scurtelor istorisiri" (aceasta este doar o potrivită investigaţie asupra unor scurte poeme!), ieşirea din epicriză (unul dintre volumele anterioare ale lui Octavian Mihalcea se numea „Epicriza"), oscilarea între „pericolul retezării şi Salomeea dansând" (p.28)... Ba, în final de carte se anunţă chiar noua putere: „Iată noua putere, necesar revers al ţinuturilor altei confesiuni marine, cum încearcă locuirea parantezelor sculptate şerpeşte. Vrajă dorită (inima cheilor cotropitoare). Reverie explorată abisal. Sunetul nu ameţeşte şi admiră începutul." (p.87).. Noul început! Învierea! Învierea victoriilor, căci doar ele învie: „De sus vei aminti despre durerea culorilor iubind curenţi întorşi din viaţă." (p.86). Viaţa poate fi reverie, poetul o poate explora prin punere în abisul cuvintelor acelea care pot sfâşia, îngenunchierea este necesară

– este invocată şi ea de câteva ori –, poate fi mântuitoare, dincolo de lăcomia de a culege toate întâmplările, dincolo de „răsfoiri traumatice, pentru evaziune” (p.83).

Octavian Mihalcea este „greu încadrabil” (ceea ce este o onoare!), deloc gratuit ori frivol, atent şi la „rugurile fără fiinţă” (p.80), şi la palmele care bat pe sub pământ, la „teroarea cărnurilor”, la zig-zagul pe Sena (doar nu degeaba artei gotice i se mai zice şi artă franceză), la arbori părăsiţi (şi prin „Galerii”, p.34), la „Balans”, la epiloguri „fără încetare”, la „proba supliciului divers” (p.39). Şi nu este vorba de „La La Land”! Landa propovăduită de poet este una discretă („Tot mai regretatele adâncimi vestesc discreţia lagunei”, p.43), un Oz unde se mai judecă artificiul, unde sângele sclipeşte prin labirint, unde îndemnul la „Revoluţie” (p.45) este şi el discret (scrie despre „catifeaua timpului”, p.75): „La extremă stau istorii secrete, legende contra maselor, zâmbetul Olimpului de strajă sfântului stil nemuritor. Călătoriile vor fi verdicte luxuriante, acum puţin semnificative pe trupul nou al cimitirelor. Revoluţia iubeşte libertatea. Fără milă pentru sfârşitul frontului.”

Liber pe frontul literaturii, Octavian Mihalcea este, cinematografico-imagistic, un resnaisan care şi-ar putea imagina un alt an la Marienbad, „vitrina unui timp născut demult”, militând pentru „vigoarea fragmentului” (p.46), poate şi a fractalului, cu solemnitatea samuraiului care îndrăgeşte origami: „La sfârşit vei decupa capul şi aripile puţin obişnuite.” Meditând la vânătorul Linişte („altă linişte”, p.49), are o oarecare „altă linişte”, crezând că nu crede că a greşit drumul, urmând (puţin, doar puţin abisal) „manuale îngereşti” pentru măşti omeneşti („mereu măşti roşii”, p.52), recurgând şi la „tehnici vechi” (p.55: „Mag printre spini. Paradisul va înlocui virtutea statuilor – mărturisire sinceră pe margine tăioasă de cerc. Tehnici vechi, amintiri umbroase în orice seducţie trăitoare. Cale amintind forţa unei secunde închipuite.”), „manieră”, „dans” şi „regim liric” (titluri şi cuvinte de la poemele paginilor 56, 57, 58!). „Drumul” său străbate „realitatea eterului”, „trist exil al flăcărilor diafane”, umbra se simte bine sub clopotul metaforei deloc forţate, „teoria culorilor paralele coboară către planşe”. Universurile sale paralele se prezintă bine, se întrepătrund ca „toate capodoperele tăcute”, se poate închipui „îndepărtata formă a unirii între suflete. Artă sacrificială.” (p.62). Drumul său ne aduce, aşadar, aminte (dacă am ştiut vreodată) că literatura trebuie să fie o artă a sacrificării cuvintelor, cuvintele fără de care sufletele nu ar fi ceea ce putem încerca să credem că pot fi...

În războiul nevăzut al imaginilor şi cuvintelor (literatura este pentru acestea un Waterloo, un Stalingrad!) „nicio emoţie, numai şi numai imagini în amfora unor imposibile coincidenţe. Peisajul vămilor schimbă semnele. Misterioase încercuiri. Aruncare între bănuitele raze ce ne-au ferit odată.”, şi, în cele din urmă, poemul care dă titlul cărţii: „Până atunci... umbra de fier! Ploi vechi la margine de tunet, verticale călătorii, chiar primejdii. Figura cercului ia chip miraculos. Prin tunel arde spectacolul pictat fără trup.” (p.65). Martor îi este chemat, în cele din urmă, şi un Sir Edward Coley Burne-Jones (p.69), un pictor mai puţin cunoscut azi, care poate şti că „sângele nu pătează adevărul” (p.66), un autor şi de vitralii (despre care spuneam mai sus!), care ar mai şopti un ultim cuvânt (al lui Octavian Mihalcea): „De multe ori versul trăieşte dincolo, în labirintul rănit, nescos la lumină. Urmează sentinţa. Braţ la braţ cu ordinea aprigelor trădări, îngerul poartă un stigmat. Lacrima aripilor desfăcute cândva.” (p.72).

Nu putem şti dacă poetul va fi sau nu pedepsit pentru străduinţa de a scoate versul la lumină. Oricum, războinicul-poet poate juca pe o „scenă înaltă cu potenţial tragic.” Aşa se încheie poemul „Şaradă”.

Bref, şarm şi subtilitate... Meta-evanescenţă...

*Octavian Mihalcea, Umbra de fier, Editura SemnE, Bucureşti, 2016

Festivalul Internațional „Lucian Blaga” Sebeș,
Ediția a XXXVII-a, 5-7 mai 2017

În contextul Festivalului se organizează **CONCURSUL DE CREAŢIE LITERARĂ**, deschis tuturor creatorilor, membri sau nemembri ai uniunilor de creaţie, de orice vârstă, elevilor şi studenţilor din ţară. Poeziile (maxim 10) şi eseurile trimise la concurs, vor fi dactilografiate la două rânduri şi vor purta un motto, acelaşi cu cel de pe plicul ce conţine datele biografice ale autorului.

Lucrările concursului vor fi trimise pe adresa: Centrul Cultural „Lucian Blaga”, cod poştal 515800, B-dul Lucian Blaga, nr.45, Sebeş, jud. Alba, până la data de 25 aprilie 2017, data poştei, însoţite de datele personale şi un număr de telefon.

Juriul concursului va fi format din scriitori, critici literari, reprezentanţi ai instituţiilor organizatoare care vor acorda premii în bani, dar şi ale revistelor şi societăţilor literare, ale unor edituri, rezervându-şi dreptul de a acorda sau nu unele premii.

Menţionăm că lucrările premiate vor apărea în revista „Caietele Blaga” sau „Paşii Profetului” din anul următor, iar după jurizare materialele vor rămâne în patrimoniul festivalului.

Date de contact: tel 0258/ 732939; Fax: 0258/732844, E-mail: cclb_sebes@yahoo.com

Director festival,
Prof. Constantin Şalapi

Simpozion Național Mircea Eliade

Cea de a XI-a ediţie a Simpozionului Naţional „Mircea Eliade şi mitul eternei reîntoarceri” s-a desfăşurat la Biblioteca Judeţeană „Dinicu Gjolescu”, din Piteşti, în data de 25 martie.

La simpozion au fost invitaţi şi au susţinut discursuri Dr. Mihai Neagu Basarab (Freiburg, Germania), prof. univ. dr. Nicolae Georgescu, Dr. Dumitru Constantin Dulcan, scriitorii Ioan Barbu, Ion C. Ştefan, Aurelian Goci, Virgil Diaconu, Nicolae Roşu ş.a.

„Marea urgenţă este publicarea integrală a operei lui Mircea Eliade. O operă cunoscută mai mult în străinătate decât în România”, a spus criticul Aureliu Goci, cel care a descifrat manuscrisul cărţii lui Eliade „Elevul Dima dintr-a şaptea” şi l-a publicat pentru prima oară în revista *Manuscriptum*.

În cadrul simpozionului a fost organizat un stand de carte, în care editurile Betta (Bucureşti), Antim Ivireanu (Rm. Vâlcea), Zodia Fecioarei (Piteşti) şi-au expus cărţile.

Organizatorul evenimentului, Asociaţia Culturală „Prietenii lui Eliade”, având ca preşedinte pe scriitoarea Mona Vâlceanu, şi Biblioteca Judeţeană Argeş, merită toate laudele pentru buna desfăşurare a lucrărilor simpozionului.

V. DIACONU

S-au întâmplat la Centrul Cultural Pitești

■ 3 aprilie: Proiectul cultural-educativ sub genericul „Poveşti de viaţă-poveşti de suflet" cu Denisa Popescu, având-o invitată pe scriitoarea Ania Cazan, director al Festivalului de Film pentru Tineret.

■ 4 aprilie: Festivitatea de premiere a câştigătorilor Concursului Naţional de Poezie de Dragoste *Leoaică tânără, iubirea...*, ediţia a XVII-a. Coordonator: poetul Virgil Diaconu, directorul revistei *Cafeneaua literară.*

■ 5 aprilie: Lansarea volumului istoric „Seimenii în Ţările Române. Contribuţii la istoria organizării militare a românilor în secolele XVII-XVIII", autor conf. univ. dr. Claudiu Neagoe. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Facultatea de Teologie, Istorie şi Arte, din cadrul Universităţii Piteşti.

■ 6 aprilie: Simpozionul cu tema „Femeia migrant în societate". Expoziţie culinară cu degustare pregătită de femei migrant, cu preparate culinare din ţara de origine şi din România. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Asociaţia Solidaritatea Umană Nova. Coordonator: col (r) Niculae Jianu, preşedinte fondator Asociaţia Solidaritatea Umană Nova.

■ 6 aprilie: Lansarea volumului de proză „Calul măgarului", al scriitoarei Zina Petrescu. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Literară Liviu Rebreanu. Coordonator: prof. Allora Albulescu.

■ 7 aprilie: Bursa Generală a Locurilor de Muncă. Organizator: Agenţia Judeţeană pentru Ocuparea Forţei de Muncă Argeş. Coordonator: Nicolae Bădescu, director AJOFM Argeş.

■ 7 aprilie: Spectacol de muzică tânără, organizat de Centrul Cultural Piteşti, în Piaţa Primăriei Municipiului Piteşti. Coordonator: cantautorul Tiberiu Hărăguş.

■ 10 aprilie: Cenaclul Armonii Carpatine. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti, Liga Scriitorilor Români şi de Expresie Română de Pretutindeni-Filiala Argeş şi redacţia revistei *Carpatica.*

■ 11 aprilie: Simpozionul cu tema Calendarele pascale. Coordonator: decriptologul George Dănică.

■ 13 aprilie: Întâlnirea literară lunară sub genericul „Printre cărţile oamenilor de cultură argeşeni", avându-l ca invitat pe publicistul Cristian Cocea, directorul Direcţiei Judeţene pentru Cultură Argeş. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Inspectoratul Şcolar Judeţean Argeş. Locul desfăşurării: Sala Ars Nova. Coordonator: referent Marius Chiva.

■ 18 aprilie: Colocviul cu tema „Primăvara în livezi, vii şi grădini", în cadrul proiectului cultural-educativ Armonie şi stil de viaţă cu Adina Perianu. Coordonator: dr.ing. Adina Perianu, specialist în horticultură.

■ 21 aprilie-23 aprilie: Manifestări dedicate Simfoniei Lalelelor, ediţia a XXXX-a.

■ 24 aprilie: Colocviul cu tema „Bărbaţi, bărbi şi bărbăţie în istoria lumii", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul Istorie şi istorii cu Marin Toma. Organizator: Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie Armand Călinescu şi redacţia revistei-document *Restituiri-Piteşti.* Coordonator: istoricul Marin Toma.

■ 26 aprilie: Simpozionul cu tema „Pace şi război în Siria", în cadrul dezbaterilor publice lunare, sub genericul Lumea Azi. Organizator: Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie Armand Călinescu şi redacţia revistei-document *Restituiri-Piteşti.* Coordonator: referent Marius Chiva, redactor-şef revista-document Restituiri Piteşti.

■ 27 aprilie: Clubul literar-artistic Mona Vâlceanu, având ca invitată pe scriitoarea Ana Calina Galaş, cu volumul de proză „Brâncuşi. Prinţ al formei pure". Coordonator: scriitoarea Mona Vâlceanu.

■ 28 aprilie: Colocviul cu tema „Să ne cunoaştem Constituţia. Pseudoştiinţele şi manipularea intelectuală", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul Ştiinţa în slujba cetăţeanului cu Teodor Ghiţescu. Coordonatori: col (rtr) Teodor Ghiţescu şi referent Marius Chiva.

■ APARIŢII EDITORIALE: Revista lunară de literatură CAFENEAUA LITERARĂ nr. 4/2017, Revista lunară de cultură ARGEŞ (nr.4/2017), Publicaţia lunară INFORMAŢIA PITEŞTENILOR nr. 4/2017.

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de **Centrul Cultural Piteşti**

sub egida

Consiliului Local Piteşti şi a

Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Redactori: Nicolae EREMIA
Gheorghe FRANGULEA
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU
Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Liliana RUS

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1, sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013, Piteşti
Tel./fax: 0248/216348

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256, Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Tiparul executat la S.C. Tiparg S.A., tel.: 0248/221.348, e-mail: office@tiparg.ro.

O femeie frumoasă trece zilnic prin mine

o femeie frumoasă trece zilnic prin mine
ca pe malul unui fluviu cu poduri închise
de pe celălalt mal iubiţii şi neiubiţii ei
îi trimit mesaje emoticoane bezele
la răstimpuri harpoane plase ori bărci de trecut apa
ea ştie să se ferească mereu

în valizele ei cineva coase nasturi peste dantele
altcineva aruncă o piatră şi joacă şotron
peste rochiţa roşie cu buline
de sub pleoapele nedormite îi cad vise
în pulberi pe care le toarce apoi
ca învelitoare pentru zilele reci

de ceva timp îmi cere trupul să locuiască în el
de parcă n-ar vedea că şi eu la rându-mi locuiesc
în alt trup

îi arăt drumul spre templul
cu şobolanii deveniţi zei la farfuria cu lapte a zilei
cu femei şi bărbaţi care îşi tund părul pentru ea
şi-i împletesc flori în ghirlande chemând-o să-şi spele
sângele de pe corp în râul lor sacru

dar nicio zi nu-i atât de lungă
astfel încât la capătul ei să devii zeu

noaptea ne visează pe amândouă
şi ne curge cuminte prin vene
ne închide apoi în valizele femeii frumoase
pe ea în cel cu dantele pe mine acolo unde
încă se joacă şotron

închise cum stăm când dormim
nu ne mai deosebeşte nimic
în azilul de noapte al geamantanelor vechi
închise cum stăm şi visăm de pe malul acesta
la celălalt

Fugisem din rochia albă

scuză-mă dragule mă duc să miros câteva flori
din prăpastie
tu poţi continua liniştit
să amesteci culorile corpurilor
şi să le schimbi cu cele din preşuri
nimeni nu suflă în fluierele picioarelor de ciută
decât atunci când ele se apropie de genune –
e un cântec dulce coborâtor
s-ar putea să întârzii mai mult
drumul e neumblat pentru mine
ah nu-mi da încă drumul la mână
şi să răspunzi cuviincios preotului
scaunul acela vezi nu e în rând cu celelalte dragule
să nu se supere invitatul
şi să nu se plictisească în timp ce mătasea creşte
peste gura lui
şi pantoful tău drept se transformă în buncăr
pentru refugiaţii din ei
hăul e din ce în ce mai cald
cine te-a minţit că aici nu e aer
mai lasă-mă să cobor puţin e tare plăcut
îţi spun dragule e cel puţin la fel de plăcut
ca între oasele bazinului meu

Descântec de adormit dragostea

Dragostea mea cea fără de ţară
fără de cer şi pământ
cea fără de mine
cea fără de mine şi de stele în cer
cea fără de scară pentru coborâre
cea fără de scară pentru urcare
adormi
adormi îţi zic ţie
celei fără de stele
celei fără de moarte
adormi

(uitarea e un somn lung fără vise)

***

Pasăre fără cuib dragostea mea
cum alergi printre ramurile copacilor crescuţi
cu rădăcinile-n sus
cum dezveleşti pâlcuri de-ntuneric
sub aripile îngerilor
cum îţi înfigi ghearele în carnea mea
pasăre fără cuib greoaie şi albă
am pariat pe moarte dragostea mea
dar încă nu s-a ivit.

Trupul meu e doar o biserică

tu
care îmi râvneşti trupul ca şi cum
ar fi pâinea cea de toate zilele
priveşte prin golurile de covrigi calzi ale cuvintelor
priveşte în ceruri ascultă-le glasul
a venit frigul şi mantia ta nu mă poate feri de el
priveşte şi înţelege:
sunt singură în mine însămi
ca într-o casă cu ferestre de ceară
trupul meu nu e de mâncare
pentru cei nenăscuţi a doua oară
leapădă-te de tine şi mă vei putea primi

trupul meu e doar o biserică în care
icoanele s-au întors cu faţa-n pământ.

Daniela VARVARA